

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Viittomakielen tulkkauksen haasteet
ortodoksisella kristinoppileirillä**

Titta Shemeikka

Viittomakielen tulkin koulutusohjelma (240 op)

04/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Titta Shemeikka		Sivumäärä 45 ja 9 liitesivua
Työn nimi Viittomakielen tulkkauksen haasteet ortodoksisella kristinoppileirillä		
Ohjaava(t) opettaja(t) Zita Kóbor-Laitinen		
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Helsingin ortodoksinen seurakunta, kasvatustoimen yksikkö		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää ortodoksisen kristinoppileirillä toteutetun viittomakielen tulkkauksen haasteita, kun tulkinkäyttäjää on sisäkorvaistutetta käyttävä nuori henkilö. Työ on kvalitatiivinen tapaustutkimus eikä se ole yleistettävissä. Työn tilaaja on Helsingin ortodoksisen seurakunnan kasvatustoimen yksikkö. Tilaaja hyötyy opinnäytetyöstä esimerkiksi perehdyttäessä kristinoppileirin työntekijöitä tulevaisuudessa mahdollisissa vastaavissa integraatiotilanteissa. Opinnäytetyö on hyödyllinen viittomakielialalle pohdittaessa erilaisia tulkkausmenetelmiä sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle. Lisäksi työtä voi hyödyntää eräänlaisena valmistautumismateriaalina vastaavaan tilanteeseen.</p> <p>Tutkimuksen aineistoa kerättiin laadullisen tutkimuksen menetelmin videoimalla ja haastatteleamalla tulkinkäyttäjää sekä tällä kristinoppileirillä ollutta kahta tulkkia. Tutkimusmenetelminä käytettiin osallistuvaa havainnointia ja diskurssianalyysiä sekä Gilen kapasiteettimallia. Tulkkaustilanteet eroteltiin kolmeen leirin keskeiseen tilanteeseen, leirikirkkoon, oppitunteihin ja ryhmäkeskusteluihin, joita analysoidaan ja yhdistämällä leirillä tehtyihin havainnointeihin saatiin tulokseksi kolme haastavaa tekijää. Nämä tekijät liittyivät sisäkorvaistutetta käyttävään nuoreen tulkkauksen vastaanottajana sekä uuteen termistöön, jolle ei ole kiinteitä kirkollisia käännoiksiä.</p> <p>Tulokset osoittavat, että tässä tapaustutkimuksessa tulkinkäyttäjän kommunikaation vastaanottotapojen moninaisuus koettiin tulkkauksen näkökulmasta haastavaksi. Myös lukuisat ortodoksiset termit ja kirkollisten käännosten puuttuminen koettiin haastavana.</p>		
Asiasanat viittomakieli, tulkkaus, ortodoksisuus, sisäkorvaistuttees		

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Titta Shemeikka	Number of Pages 45 and 9
Title The challenges in sign language interpreting at an orthodox summer youth camp	
Supervisor(s) Zita Kóbor-Laitinen	
Subscriber and/or Mentor The Orthodox Parish of Helsinki, educational unit	
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis is to find, when interpreting to a young person with a Cochlear implant, at an orthodox summer youth camp, what factors were experienced as challenges in sign language interpreting. This thesis is a qualitative case study and it cannot be generalized. The subscriber of the thesis is the educational unit of the Orthodox Parish of Helsinki. The subscriber benefits from this thesis when, in the future, the workers of the youth summer camps would be acquainted with the situations of integration. The field of sign language [interpreters] benefit from this thesis when incubating different interpreting methods suitable for a young person with a Cochlear implant. In addition, this thesis can be used as a preparation material for a similar context.</p> <p>The material for this case study was gathered with qualitative methods of videotaping and interviewing both the receiver of interpretation and the two sign language interpreters working at this particular orthodox youth summer camp. Participating observation and discourse analysis as well as Gile's Effort Model were used as research methods. The interpreted situations were divided into three essential situations at the orthodox youth summer camps i.e. camp church, lessons and discussing in groups. By analysing these situations and combining those notes with the observations made during the camp, the results say that there were three factors experienced as challenges. These factors associated with the young person as the receiver of the interpretation, and the [orthodox] terms that have no clerical solid translations made.</p> <p>The results show that in this case study from the interpreting point of view, the young person's diverse amount of the communication receiving methods were experienced as challenge. Also, various orthodox terms and the lack of the clerical translations were experienced as challenges.</p>	
Keywords sign language, interpreting, orthodoxy, Cochlear implant	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA TUTKIMUSKYSYMYS	7
3 AINEISTONKERUU	11
4 VIITTOMAKIELEN KÄYTTÄJISTÄ JA TULKKAUKSESTA LYHYESTI	14
4.1 Suomalainen viittomakieli	14
4.2 Suomalaisen viittomakielen käyttäjät	14
4.2.1 Sisäkorvaistute ja sen käyttäjät	15
4.3 Viittomakielen tulkkaus	15
4.3.1 Viitotulle puheelle tulkkaus ja osoitustulkkaus	16
5 TUTKIMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT TUTKIMUSMENETELMÄT	18
5.1 Osallistuva havainnointi	18
5.2 Diskurssianalyysi	20
5.2.1 Gilen kapasiteettimalli	21
6 TULKKAUSTILANTEET LEIRILLÄ	24
6.1 Oppitunnit	24
6.2 Leirikirkko	25
6.3 Ryhmäkeskustelut	27
6.4 Tulkkaustilanteiden eroavaisuudet	28
7 TULKKAUSTILANTEIDEN HAASTAVAT TEKIJÄT	32
7.1 Tulkinkäyttäjän kielellinen identiteetti	32
7.2 Lukuisat kommunikaatiotavat	34
7.3 Resitatiivin tulkkaus	36
7.3.1 Rytmitys	36
7.3.2 Katseenkäyttö	37
8 POHDINTA	38
LÄHTEET	42
LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Tarkastelen opinnäytetyössäni kesällä 2010 ortodoksisella kristinoppileirillä tapahtunutta viittomakielen tulkkausta eri tulkkaustilanteiden näkökulmasta painottaen haastavia tekijöitä. Leirin aikana tulkattiin niin leirikirkossa, oppitunneilla, ohjatussa ryhmätoiminnassa kuin vapaa-ajallakin. Opinnäytetyössä haastateltu tulkinkäyttäjä on sisäkorvaistutetta käyttävä nuori, joka kommunikoi sekä suomen kielellä että viittomakielellä.

Sisäkorvaistutteen käyttäjä on joko varhaiskuuro henkilö, joka on synnynnäisesti kuuro tai on kuuroutunut ennen kielen oppimista tai kuuroutunut henkilö, jolla on puheenoppimisen jälkeen tapahtunut molempien korvien kuuroutuminen. Sisäkorvaistutteesta käytetään joissakin yhteyksissä myös nimitystä implantti ja sisäkorvaistutteen käyttäjästä nimitystä implantoitu.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, mitä haasteita ilmeni tulkatessa sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistoa keräsin kristinoppileirillä videoimalla siellä tapahtunutta tulkkausta, ja tutkimusmenetelminä käytän osallistuvaa havainnointia ja diskurssianalyysia Daniel Gilen tulkkauksen kapasiteettimallin kautta. Tietoperustana käytän kotimaisten ja ulkomaisten teosten lisäksi muutamaa Internet-lähdettä, henkilökohtaista tiedonantoa sekä leirin tulkeille tekemästäni teemahaastatteluista ja sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle tekemästäni avoimesta haastattelusta saatuja tuloksia.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Helsingin Ortodoksisen seurakunnan kasvatustoimen yksikkö. Se antaa jäsenilleen ja kirkkoon liittyville kasteopetusta, tukee koulun uskonnonopetusta sekä perheiden kristillistä kasvatustyötä. Tärkeimpiä toimintamuotoja ovat kerhot, leirit ja tapahtumat. Kasvatustoimen yksikkö ei tilannut mitään tiettyä selvitystä tai tutkimusta, mutta heidän näkökulmastaan opinnäytetyöstäni on hyötyä esimerkiksi perehdytettäessä kristinoppileirin henkilökuntaa, jolla ei ole aikaisempaa tietoa viittomakielestä tai sen tulkkauksesta. Viittomakielialaa tutkimukseni palvelee antamalla tapauskohtaista lisätietoa kasvavalle asiakasryhmälle tulkkauksesta ja li-

säksi työtä voi hyödyntää vastaavanlaisessa tulkkaustilanteessa eräänlaisena ennakkovalmistautumisen materiaalina.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Järvenpään ja Koskelan (2000) tekemässä pro gradu -tutkielmassa todetaan, että Suomessa on tehty kuuroille lapsille sisäkorvaimplanttileikkauksia vuodesta 1995 alkaen. Kevääseen 1999 mennessä oli implantoitu 31 lasta (Järvenpää & Koskela, 2000, 4). Maailmalla sisäkorvaistutetta käyttäviä lapsia ja aikuisia on kymmeniätuhansia. Suomessa on yhteensä noin 450 sisäkorvaistutteen käyttäjää, joista noin 200 on lapsia. Nykyään Suomessa asennetaan noin 50–70 istutetta vuosittain ja niistä puolet asennetaan lapsille (Juro & Kentala, 2007). Näin ollen implantoitujen lasten ja nuorten määrä Suomessa kasvaa.

Vuonna 1993 on Kuopion piispainkokouksessa annettu ohjeet kristinoppikoulun tai -leirin järjestämisestä. Kristinoppikouluun seurakunta kutsuu nuoria, jotka sen kalenterivuoden aikana täyttävät 15 vuotta. (Ortodoksinen Nuorten Liitto, 2010.) Kuten muutkin ikäisensä ortodoksiseen seurakuntaan kuuluvat, sisäkorvaistutetta käyttävä nuori oli saanut kotiinsa Helsingin ortodoksiselta seurakunnalta leirikirjeen (Nuoren vanhempi, henkilökohtainen tiedonanto, 28.4.2010, Helsinki). Ortodoksiset kristinoppileirit eroavat evankelis-luterilaisen kirkon rippileireistä lähinnä oppituntien ja kirkossa suoritettavien palvelusten osalta. Muutoin leiri koostuu yhteisestä ohjelmasta, kuten illalla järjestettävästä nuotiopiiristä, ryhmäkeskusteluista ja vapaa-ajasta. Jokainen leiriläinen pääsee osallistumaan kirkolliseen elämään muun muassa palvelusten tai diakonia-ryhmän kautta. Sanatasolla ”kristinoppileirin” ja ”rippileirin” ero on konfirmaatiossa; rippileirin päätteeksi nuori konfirmoidaan, kun taas ortodoksiseen kirkkoon kuuluvat konfirmoidaan kasteessa, joten leiri päättyy yhteiseen jumalanpalvelukseen eli liturgiaan (Haavisto, J. Ohjeistus leirin alussa. 15.6.2010).

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Mitkä ovat tulkkauksen haasteet tällä nimenomaisella kristinoppileirillä? Tutkimuskysymykseen vastatakseni minun oli niin ikään otettava tutkimuksessani huomioon myös tulkinkäyttäjä (sisäkorvaistutetta käyttävä nuori), mitä kommunikaatiomenetelmiä hänelle tulkkaaminen edellytti ja millaisissa tilanteissa tulkkaus tapahtui. Kristinoppileiri sopi tähän ideaan hyvin, sillä tulkinkäyttäjä ja laajempi ympäristö eli Kaunisniemen leirikeskus pysyivät 10 päivän ajan samoi-

na. Videoidusta aineistosta erotin kolme pienempää ympäristöä eli tilannetta, jotka olivat toistuvia mutta joissa oli tulkkauslajin näkökulmasta eroavaisuuksia.

Halusin tehdä opinnäytetyön tästä aiheesta, sillä on todennäköistä, että tulevaisuudessa tämän opinnäytetyön kuvaaman tilanteen kaltaista sisäkorvaistutetta käyttävien (implantoitujen) nuorten integroimista kuulevien kristinoppileirille tapahtuu. Integraatiota perustellaan Lehtomäen ja Takalan mukaan usein erityisesti sosiaalisten taitojen ja sosiaalisen identiteetin vahvistumisella (Kalela, 2006, 75). Järvenpään ja Koskelan (2000) pro gradu -tutkielmassa esiintyvien lukujen perusteella voidaan todeta, että tulevaisuudessa yhdeksi laajaksi asiakasryhmäksi muodostuvat sisäkorvaistutteen käyttäjät. Viittomakielen tulkin on ammattitaidollaan ja asiakkaan tarpeet ymmärtäen ratkaistava, mitä kommunikaatiotapaa tai -tapoja käytetään. Ammattitaidon perustan luovat ammattikielten sujuva hallinta -- ja tulkkausprosessin hallinta (Humanistinen Ammattikorkeakoulu, 2011). Kuten yhdellä viittomakielialan erityisasiakasryhmistä, kuurosokeilla (ks. esim. Lahtinen 2003; Lahtinen 2007; Mikkola 2007), myös sisäkorvaistutetta käyttävillä henkilöillä kommunikaatiotapoja on useita. Sopivin tulkkausmenetelmä tilanteessa riippuu pitkälti siitä, millä tavalla henkilö kommunikoi ja mikä on tilanteen haluttu tavoite.

Myös tällä asiakasryhmällä on subjektiivinen oikeus tilata tulkkeja. Heille on tarjottava tulkkipalveluita kaikissa niissä elämäntilanteissa, joihin ihmiset työssä, koulutuksessa tai vapaa-aikanaan osallistuvat (Humanistinen Ammattikorkeakoulu, 2011). Tässä opinnäytetyössä tuodaan esille yksi tapauskohtainen tilanne, jossa sisäkorvaistutetta käyttävä henkilö toimii tulkinkäyttäjänä. Laine, Bamberg ja Jokinen (2007, 9) toteavat, että tapaustutkimuksessa tutkimuksen kohde on useimmiten tapahtumakulku tai ilmiö. Opinnäytetyöni käsittelee siis viittomakielen tulkkausta yhdelle tietylle asiakkaalle yhdellä 2010 järjestetyllä kristinoppileirillä eikä sen tuloksia voi luonnollisesti yleistää koskemaan kaikkia tulevaisuuden tilanteita. Kuitenkin vastaavassa tilanteessa olisi leirin toiminta ja siellä käytettävät termit hyvä olla tulkin tiedossa, esimerkiksi tätä työtä sekä Kilpeläisen (1997) opinnäytetyötä valmistautumismateriaalina käyttäen. Tulkin tulisi hallita ortodoksisen kirkon kiinteät käännökset, jos niitä olisi tuolloin jo olemassa. Yksi ongelma onkin, ettei ortodoksisella kirkolla vielä ole yhteistä historiaa viittomakielisen kirkkokäännöstyön kanssa kuten evankelis-luterilaisella kirkolla, jossa on toiminut viittomakielinen kirkkokäännöstyöryhmä vuodesta 1998 lähtien. Aikai-

semmin evankelis-luterilaisen kirkon kirkollisissa yhteyksissä käytettiin viitottua suomea eikä seurattu viittomakielen sanajärjestystä. Mistään jumalanpalveluksen osasta ei ollut käytössä kaikille yhteisiä, täsmälleen samanlaisina toistuvia tekstejä. (Viittomakielinen kirkkokäsikirjatyö, 2011.) Ensimmäinen virallinen viittomakielinen käännös evankelis-luterilaisessa kirkossa julkaistiin vuonna 2001 (ems. 2011). Käännös sisälsi muun muassa Isä Meidän -rukouksen, Uskontunnustuksen, kymmenen käskyä ja Ehtoollisen asetussanat.

Opinnäytetyössä kuvailtava kristinoppileiri oli ainutlaatuinen tapahtuma niin sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle, leirin henkilökunnalle kuin tulkeille itselleenkin, sillä nuori käytti tulkkia ensimmäistä kertaa elämässään. Moni leirin työntekijöistä sanoi, ettei ollut aikaisemmin tiennyt viittomakielen tulkkauksesta mitään, ja leirillä toimineita tulkkeja mietityttivät tuntematon ympäristö ja termistö. ”Ekoja kertoja” siis riitti.

Tulevaisuudessa sisäkorvaistutetta käyttävien henkilöiden määrän todennäköisesti kasvaessa on viittomakielen tulkkauksen painopistettä ehkä muutettava – sisäkorvaistutteen käyttäjät eroavat kuuroista esimerkiksi kommunikaation moninaisuudessa. Tämän asiakasryhmän edustajat saattavat käyttää niin viitottua puhetta, viittomakieltä kuin puhuttua suomen kieltäkin riippuen sisäkorvaistutteen saadusta yksilöllisestä hyödystä ja omista kielellisistä taustoistaan. Tällöin tulkikoulutuksessa opittu jako ”kuurolle viittomakieltä ja kuuroutuneelle viitottua puhetta” ei toimi, vaan tulkin on oltava sosiolingvistisesti herkkä ja sovellettava erilaisista kommunikaatiotavoista se toimivin.

Ortodoksista hengellistä tulkkausta on tutkittu aiemminkin: Ilkka Kilpeläinen (1997) on tehnyt opinnäytetyön otsikolla ”Tulkkaus ortodoksisen kirkon jumalanpalveluksissa: perustietoa tulkeille”. Kilpeläisen opinnäytetyö sisältää tietoa tulkkauksesta, viittomakieltä käyttävistä asiakasryhmistä sekä liturgian osia teksteinä ja glossattuina. Glossaus on eräänlainen tapa kirjoittaa viittomakieltä; viittomat esitetään suomenkielisten käännösvastineidensa perusmuotoisilla, suuraakkosin kirjoitetuilla sanoilla (Savolainen, 2000, 192). Kilpeläinen on liittänyt opinnäytetyöhönsä myös erilaisia ortodoksisen kirkon pohjapiirroksia tulkeille sopivan tulkkauspaikan löytämisen tueksi.

Jenny Alonen (2009) on tehnyt Tampereen yliopiston kasvatustieteen laitoksella opinnäytetyön nimeltä ”Tapaustutkimus viisivuotiaan lapsen vuorovaikutuksesta: kommunikaatio ja vuorovaikutus lapsella, jolla on sisäkorvaistute”. Kasvatustieteen kandidaatintyö tutkii sisäkorvaistutteen käyttäjää kommunikaation näkökulmasta. Sisäkorvaistutteen löytyy lukuisia artikkeleita, tutkimuksia ja opinnäytetöitä, jotka sitä vastoin keskittyvät tarkastelemaan CI-laitteen toimivuutta ja puhutun kielen oppimista. Opinnäytetyöni tukee Alosen (2009) tutkimusta: sisäkorvaistutetta käyttävä nuoren tulkinkäyttö ja toiminta nähdään kommunikaation näkökulmasta.

Tätä opinnäytetyötä kirjoitettaessa on Humanistisen Ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkin koulutusohjelmassa Kuopion kampuksella tekeillä opinnäytetyö nimeltä ”’Valo valosta’ - ortodoksisen uskontunnustuksen suomalaisen viittomakielen käännös”. Opinnäytetyössään Tarja Kontturi (2011a) on kääntänyt ortodoksisen kirkon käyttämän nikealais-konstantinopolilaisen uskontunnustuksen suomalaiselle viittomakielelle, ja Suomen ortodoksisen kirkon Internet-sivujen (2011) mukaan se tullaan julkaisemaan videona ortodoksisen kirkon uusilla nettisivuilla kesäkuussa. Yksi Kontturin opinnäytetyön tavoitteista on saada ortodoksinen kirkko kiinnostumaan viittomakielisestä käännöstyöstä (Kontturi, 2011b). Opinnäytetyöni tuloksissa todetaan, että yksi haaste tulkkauksessa on ortodoksisten kiinteiden käännösten puuttuminen. Kontturin (2011a) työ on selvästi uranuurtaja tulevaisuuden ortodoksiselle kirkkokäännöstyöryhmälle.

3 AINEISTONKERUU

Laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Niitä voidaan käyttää joko vaihtoehtoisesti, rinnan tai eri tavoin yhdistettynä tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Tapaustutkimukseni aineistonkeruumenetelmiä ovat tulkkaustilanteiden dokumentointi videoimalla, sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle tehty avoin haastattelu sekä leirillä olleille tulkeille tehty teemahaastattelu.

Tulkkaustilanteiden dokumentointi videoimalla oli mielestäni luonnollisin vaihtoehto kerätä aineistoa reaaliaikaisesti. Reaaliaikaisen tiedon lisäksi halusin omien havaintojeni tueksi selvittää myös syitä tehtyyn toimintaan eli tulkkaukseen, sekä toiminnan kokemiseen eli tulkkauksen vastaanottoon. Paras tapa selvittää nämä syyt oli haastatella leirillä olleita tulkkeja ja sisäkorvaistutetta käyttävää nuorta ja analysoida haastattelun tuloksia. Aineistonkeruu tapahtui suurimmaksi osaksi kesäkuussa 2010, jolloin järjestettiin kesän toinen kristinoppileiri Kaunisniemen leirikeskuksesta Läyliäisissä. Kristinoppileirille osallistui yhteensä 40 henkeä eri puolilta Suomea. Etukäteen jokaiselle leiriläiselle lähetetyssä leirikirjeessä liitteenä olleessa esitietolomakkeessa (ks. Liite 4) oli kysytty huoltajilta lupaa [valo- tai video]kuvata heidän lastaan leirin aikana. Jokainen huoltaja oli antanut luvan lapsensa valokuvaamiseen tai videoimiseen. Ensimmäisenä leiripäivänä esitietolomakkeet kerättiin ja arkistoitiin leirinjohtajan kansioon.

Videoin ja havainnoin erilaisia tulkkaustilanteita kahdeksan päivän ajan leirikirkossa, oppitunneilla, ohjatussa ryhmätoiminnassa sekä vapaa-ajalla ja leirin päätösjuhlissa. Materiaalia kertyi yhteensä 30 tuntia. Kvalitatiivisen aineiston järjestely analyysia varten on suuri työ (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2008, 217). Aineiston käsittely sellaisenaan tuntui ylivoimaiselta, joten alkua tarkempi aiheen rajausta auttoi valitsemaan tarkasteluun sopivimman materiaalin. Rajasin tutkittavan aineiston leirikirkon jumalanpalveluksiin, oppitunteihin ja ryhmäkeskusteluihin, sillä näissä tilanteissa oli toisiinsa nähden eniten rekisterinvaihtelua. Lisäksi leirikirkko, oppitunnit ja ryhmäkes-

kustelut toistuivat leirin aikana lähes päivittäin, ja nämä kolme tilannetta antavat mielestäni kattavan kuvauksen kristinoppileiristä, kun mietitään siellä tapahtuvaa tulkkausta skemaattisesti eli ennakkoajatusten kautta. Skeemaa käytetään uuden tiedon ymmärtämiseen (Laine 2003, 21), ja viittomakielentulkin ammattiin kuuluu tällaisen ajattelumallin hallitseminen; täysin uudessa tilanteessa tulkilla tulee olla jonkinlainen realistinen ajatus siitä, mitä tilanteessa tulee tapahtumaan ja kuinka tilanteessa toimitaan. Seleskovitchin (1978) mukaan jos skeemaa tulevasta tilanteesta ei ole, joutuu tulkki pinnistelemaan resurssiensa äärirajoilla (Laine 2006, 144).

Kristinoppileirin jälkeen järjestin haastattelut, joilla sain leirillä käytyjen keskustelujen lisäksi dokumentoitua niin tulkkien kuin nuorenkin mielipiteitä. Vaikka fokukseni onkin tulkkaus, tulkkausta ei voi tapahtua ilman vastaanottajaa, niinpä minusta oli tärkeää saada tietää myös nuoren mielipide tulkkauksesta ja tulkkaustavoista. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelun etu on ennen kaikkea joustavuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Olin valmistellut sekä tulkeille että nuorelle joitakin kysymyksiä etukäteen ja jotkin kysymykset haastattelutilanteessa esitettynä tuottivat lisäkysymyksiä. Nuoren viittomakielinen haastattelu videoitiin, sillä haastattelin häntä suomalaisella viittomakielellä. En halunnut tulkkia ja haastateltavaa yhtä aikaa samaan haastatteluun, sillä en halunnut haastateltavien muokkaavan toistensa mielipiteitä. Tulkkia en päässyt aikataulujen puitteissa haastattelemaan, joten lähetin heille kysymykset sähköpostitse heinäkuussa 2010. Näiden kysymysten pohjalta heränneet tarkentavat kysymykset lähetin heille marraskuussa 2010.

Sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle tehty haastattelu muistutti avointa, strukturoimatonta haastattelua, sillä esitetyt avoimet kysymykset koskivat kristinoppileiriä ja siellä toteutettua tulkkausta, mutta niitä ei ollut jaoteltu teemoittain. Annoin sisäkorvaistutetta käyttävän nuoren vastata esitettyyn asiaan, esimerkiksi tulkkaukseen, oman ymmärryksensä mukaisesti, hänellä ei tarvinnut olla esitetystä asiasta niin sanotusti asiantuntijuutta kuten esimerkiksi tulkeille käytetyssä teemahaastattelussa. Avoimen haastattelun ideana on, että tutkimuksen viitekehys, eli ilmiöstä jo tiedetty, helpottaa tutkijaa hahmottamaan ilmiötä, jota hän on tutkimassa (emt, 77). Kysymykset siis käsittelivät sitä, millaisena sisäkorvaistutetta käyttävä nuori oli kokenut tulkkauksen ja oliko hän kokenut saavansa hyötyä tulkkauksesta.

Leirillä olleilta tulkeilta kysyin tulkkaukseen valmistautumisesta, asiakkaan antamasta palautteesta ja käytetystä tulkkaustavasta. Tulkeille sähköpostitse lähetetty haastattelu noudatteli teemahaastattelun linjaa: käsiteltävät asiat ja termit olivat sellaisia, joihin tulkeilla oli asiantuntijan näkökulma, sillä Tuomen ja Sarajärven (2009, 77) mukaan teemahaastattelussa oletetaan, että haastateltavat ymmärtävät käsiteltävän asian, tässä tapauksessa esimerkiksi tulkkaukseen, juuri esitetyllä tavalla ja kykenevät pilkkomaan sen samalla tavalla. Ilman tätä olettamusta ei voida olettaa, että vastaukset ovat teemaan liittyviä. Näin ollen tulkkien asiantuntijuus omasta alastaan on perusteltu syy käyttää teemahaastattelua avoimen haastattelun sijaan. Oikeastaan idean siirtää opinnäytetyön näkökulma tulkkauksen haasteisiin antoivat tulkkien haastatteluista saadut vastaukset – tulkit itse. Tulkeista käytetään tässä opinnäytetyössä nimiä tulkki A ja tulkki B.

4 VIITTOMAKIELEN KÄYTTÄJISTÄ JA TULKKAUKSESTA LYHYESTI

4.1 Suomalainen viittomakieli

Viittomakieli on luonnollinen kieli, jolla on oma kielioppinsa ja rakenteensa; viitotut kielet ovat syntyneet kuurojen parissa samalla tavalla kuin puhutut kielet kuulevien parissa (Malm & Östman 2000, 16). Viittomakielellä voi ilmaista itseään millaisessa tilanteessa vain. Se ei ole elekieli tai suomen kielen mukaan sanojen tai kirjainten tuottamista jonkinlaisilla sormimerkeillä.

Viittomakielessä sanaa vastaava perusyksikkö on viittoma (emt. 17). Kun puhuttujen kielen pienimpiä yksiköjä kutsutaan foneemeiksi, viittomakielessä näitä on kutsuttu 80-luvulla kereemeiksi (ks. esim. Stokoe, 1960; Rissanen, 1985) sitten niin ikään foneemeiksi ja nykyään parametreiksi. Näitä yksiköitä ovat käsimuoto, paikka, orientaatio, liike ja non-manuaaliset elementit kuten ilmeet. Jokaisella maalla on oma viittomakielensä, mutta on kehitetty kansainvälinen viittomistapa, joka ei kuitenkaan ole yhtenäinen kieli, vaan yhdistelmä eri viittomakielille yhtenäisiä rakenteellisia piirteitä ja amerikkalaisen viittomakielen viittomia. (emt. 18.)

4.2 Suomalaisen viittomakielen käyttäjät

Laskettaessa montako henkilöä maan väestöstä on kuuroja, käytetään ns. promillesääntöä. Yleensä lasketaan kuuroja olevan 0,1 % eli yksi promille väestöstä. (Laakso & Salmi, 2005. 32.) Suomen väkilukuun suhteutettuna tämä tarkoittaa, että kuuroja on väestöstämme 5000–6000 henkilöä. Suomalainen viittomakieli on heidän äidinkieltänsä (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 2011). Viittomakielen käyttäjiin lasketaan kuurojen lisäksi myös sellaiset henkilöt, joilla viittomakieli ei ole äidinkieli tai ensikieli, esimerkiksi kuulevat läheiset, tulkit, opettajat ja toimihenkilöt. Heitä on Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen (2011) mukaan 10 000 henkilöä. Suomalaista viittomakieltä käyttää siis arviolta joko äidinkielenään, ensikielenään tai vieraana kielenä yhteensä 15 000–16 000 suomalaista.

4.2.1 Sisäkorvaistute ja sen käyttäjät

Kuten olen maininnut, viittomakielialan yksi kasvava asiakasryhmä viittomakielen tulkkaukselle ovat sisäkorvaistutteen käyttäjät. Sisäkorvaistute (engl. cochlear implant eli CI) on kuulokojeeseen verrattava apuväline, jolla kuulohermoa sähköisesti ärsyttämällä saadaan aikaan kuuloaistimus. Laite koostuu ihon alle kalloluuhun kiinni tehtävästä istutuksesta, korvan simpukkaan asetettavista elektrodista osista sekä ulkoisista osista. Sisäkorvaistute on kuuroutuneen tai syntymästään vaikeasti kuulovammaisen henkilön apuväline silloin kun kuulokojeen avulla ei saavuteta riittävää kuuloaistimusta. (Kuuloliitto ry, 2011.) Sisäkorvaistutuksesta saatava hyöty vaihtelee yksilöllisesti.

Sisäkorvaistutteen sisäiset osat asetetaan paikoilleen leikkauksessa. Toimimaton sisäkorva ohitetaan ja sähköisessä muodossa oleva signaali johdetaan suoraan kuulohermoon. (Kuuloliitto ry, 2011.) Sisäkorvaistutetta asennetaan leikkauksella niin aikuisille kuin lapsillekin. Tässä opinnäytetyössä haastateltu sisäkorvaistutetta käyttävä nuori on käynyt läpi sisäkorvaistute- eli kokleaimplanttileikkauksen 2,5 vuoden iässä ja sen jälkeen perheessä on opeteltu viittomakommunikaatiota. Viittomakieltä käytettiin [kokleaimplanti]leikkauksen jälkeenkin viiden vuoden ajan. Nykyään käytetään yksittäisiä viittomia puheen tukena. (Nuoren vanhempi, henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2010, Helsinki.) Näin ollen voisi sanoa, että nuoren ensikieli on viittomakieli. Ensikieleltään viittomakielisiä ovat henkilöt, jotka ovat oppineet viittomakielen esimerkiksi kuulevilta vanhemmiltaan, joiden äidinkieli ei ole viittomakieli (Laakso & Salmi 2005, 14).

4.3 Viittomakielen tulkkaus

Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n (2011) mukaan Suomessa on noin 700 ammattitutkinnon suorittanutta tulkkia (tulkkirekisteri 1.1.2007), joista tällä hetkellä tulkkina työskentelee 450 ammattilaista. Vuosittain viittomakielen tulkkeja valmistuu 40–50.

Viittomakielen tulkiksi voi opiskella Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Helsingissä ja Kuopiossa sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa Turussa. Tulkikoulutus on laajuudeltaan 240 opintopistettä.

Viittomakielen tulkin työkieliä ovat jokin puhuttu ja jokin viitottu kieli, esimerkiksi suomi ja suomalainen viittomakieli. Osa tulkeista toimii myös kääntäjinä. Työssään viittomakielen tulkki noudattaa ammattieettistä säännöstöä. Viittomakielen tulkkaus voi tapahtua simultaanisti tai konsekutiivisti. Tulkkausta tarvitaan monissa tilanteissa ja tapahtumissa, työpaikoilla, juhlissa, opiskelussa ja harrastuksissa. Asiakkaat ovat kaiken ikäisiä. (SVT Ry, 2011.)

Tulkkauslaji määräytyy sen perusteella, onko kyseessä erilaisissa kokouksissa pidettyjen puheenvuorojen tulkkaus, konferenssitulkkaus vai esimerkiksi viranomaisen ja asiakkaan keskustelutilanteessa tapahtuva asioimistulkkaus (Tommola 2006, 128). Eri tulkkaustilanteissa käytetään erilaisia kielen rekistereitä, jonka valintaan Shaw (1987) toteaa vaikuttavan monia tekijöitä. Vuorovaikutuksen näkökulmasta oikean rekisterin valinnassa tulkin on huomioitava tulkkauksen tapahtumapaikka, osallistujat sekä kielen käytön tavoite tilanteessa. (Laine 2006, 149.) Toisin sanoen kirkossa tapahtuva hengellinen tulkkaus eroaa niin rekisterin, tyylin kuin kielen pragmatiikankin osalta vapaasta ryhmäkeskustelusta. Viittomakielen tulkin on hallittava useita tällaisia tilanteita. Lisäksi Frishbergin (1990, 29) mukaan tulkin on oltava myös sosiaalisesti ja pragmaattisesti herkkä; tulkin niin sanottu tehtävä on toimia puheenvuorojen jakajana – tulkilla on valtaa esimerkiksi päättää, tulkkaako hän kuulevan henkilön puheenvuoron viittomakielelle, vaikka kuuro osapuoli yhä viittoisikin vai tulkkaako hän kuuron puheenvuoron puhutulle kielelle loppuun asti keskeyttämättä.

4.3.1 Viitotulle puheelle tulkkaus ja osoitustulkkaus

Viittomakielen tulkki voi hallita viittomakielen tulkkauksen lisäksi myös muita tulkkausmenetelmiä, kuten viitotulle puheelle tulkkausta tai kuurosokeiden taktiilitulkkausta. Viitottu puhe tai viitottu suomi on kommunikaatio- ja tulkkausmenetelmä, jota ei pidä sekoittaa viittomakielen eli luonnollisen kielen tulkkaukseen. Viitotussa puhees-

sa selvää huulion artikulaatiota tukevat viittomat, jotka tuotetaan suomen kielen sanajärjestyksen mukaisessa järjestyksessä. Huulio noudattaa pääosin puhutun kielen kielioppia. (Hytönen & Rissanen, 2007, 24.) Viitotun puheen käyttäjät ovat useimmiten kuuroutuneita tai huonokuuloisia.

Viitotulle puheelle tulkkauksen lisänä on mahdollista käyttää apuna esimerkiksi osoitustulkkausta eli tikutusta, jossa tulkki näyttää esimerkiksi oppikirjan tekstistä, missä kohtaa ollaan menossa (Pekanheimo, 2007, 39). Tikutusta käytettiin kristinoppileirillä niissä tilanteissa, joissa tarkoituksena oli seurata tekstiä kirjasta, esimerkiksi leirin jumalanpalveluksissa.

Liturgian aikana meillä oli käytössä vihkoset, joista oli helppo tikuttaa (Tulkki B, 2010).

Näytettiin tekstistä kohtia, jotta asiakas voisi halutessaan itse yhtyä lauluun. Asiakas oppi osioita ja pystyi halutessaan osallistumaan tikutuksen ansioista. (Tulkki A, 2010.)

Ryhmäkeskusteluissa tikutus otettiin käyttöön silloin, kun tehtävänantona oli etsiä Raamatusta lukuja ja lukea niitä ryhmän kesken ääneen.

5 TUTKIMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT TUTKIMUSMENETELMÄT

Kvalitatiivisen tapaustutkimukseni tutkimusmenetelmiä ovat osallistuva havainnointi ja diskurssianalyysi, jonka kautta tarkastelen tulkkauksen haasteita Daniel Gilen kapasiteettimallin avulla.

5.1 Osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi oli mielestäni luonteva valinta tutkimusmenetelmäksi, sillä videoitavan materiaalin lisäksi minulla oli jonkin verran ennakkotietoa niin viittomakielestä, viittomakielen tulkkauksesta kuin ortodoksisesta kristinoppileiristäkin. Vilkan (2006, 44) mukaan osallistuva havainnointi tarkoittaa tutkijan osallistumista tutkimuskohteensa toimintaan tutkimuskohteen ehdoilla ja yhdessä sen jäsenten kanssa ennalta sovitun ajanjakson. Mainituista kolmesta elementistä ei ole kuitenkaan tehty tutkimusta tilanteessa, jossa ne kaikki toimisivat yhdessä. Tätäkin huomiota tukee Tuomen ja Sarajärven (2009, 81) kriteeri, jonka mukaan havainnointi on perusteltu tiedonhankkimismenetelmä, jos aiheesta tiedetään vähän tai ei laisinkaan.

Osallistuva havainnointi edellyttää, että tutkija pääsee sisään tutkittavaan yhteisöön (Vilka, 45). Tämä kriteeri tutkimusmenetelmälle täyttyi, sillä toimin leirillä myös (viittovana) leiriohjaajana kymmenen päivän ajan. Leiriohjaajan tehtävänä on olla leiriläiselle turvallinen aikuinen, joka ohjaa toimintaa ja näyttää positiivista esimerkkiä. Leiriohjaajan tulee olla ortodoksi eikä oma kirkko ja sen elämä saisi olla vierasta. (Ortodoksinen Nuorten Liitto, 2010.) Havainnoinnin suurin etu on, että sillä saadaan välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Sen avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin. (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara, 2008, 208.)

Leirin ohjelmaan kuuluivat päivittäin leirikirkko, oppitunnit sekä ohjattu ryhmätoiminta. Päivä alkoi aamupalveluksella leirikirkossa ja päättyi iltapalvelukseen. Kaiken kaikki-

aan leirikirkossa toimitettiin useita ortodoksiseen kirkkovuoteen kiinteästi liitettäviä palveluksia.

Oppitunneilla käytiin läpi ortodoksisen kirkon seitsemää sakramenttia eli pyhää toimistusta käytännössä. Lisäksi pappi ja teologi pitivät oppitunteja muun muassa aiheista ihminen, etiikka ja ortodoksinen kirkko. Opetuksessa tulee tehdä tilaa nuorten omaehtoisen ortodoksisen identiteetin kasvamiselle kokemisen, tekemisen ja tiedon kautta, sekä välttää korostettua teoretisointia (Ortodoksinen Nuorten Liitto, 2010).

Ohjatussa ryhmätoiminnassa leiriläiset kokoontuivat pienryhmissä tekemään mm. diakoniatyötä, keskustelemaan etiikasta, askartelemaan tai etsimään Raamatusta tiettyjä lukuja. Leiriläisillä oli päivän aikana myös vapaahetkiä, jotka kukin saattoi käyttää parhaaksi katsomallaan tavalla. Päivittäin pelattiin myös erilaisia liikunnallisia sisä- tai ulkopelejä.

Olin kaikissa edellä mainituissa tilanteissa mukana leirinohjaajan roolissa sekä osittain tutkijan roolissa; jätin videokameran kuvaamaan sivummalle mutta pidin samalla huolta, että leiriläiset keskittyivät kyseessä olevaan aiheeseen, jolloin tilanne kysymyksineen tai keskeytyksineen tallentui autenttisesti eikä simuloituna. Ensimmäisinä päivinä huomasin leiriläisten hieman vieroksuvan tilassa olemistani ja samanaikaista videointiani ensimmäisen päivän tiedottamisesta huolimatta. Mielestäni voitin kuitenkin leiriläisten luottamuksen ja he kohtelivat minua osana leirin henkilökuntaa.

Leirin aikana syntyi myös tilanne, jossa roolini tutkijan ja leirinohjaajan välillä oli häilyvä: diakonia-ryhmässä ojensin mattojenpesusta toistuvasti kieltäytyvää (kuulevaa) leiriläistä ja koko keskustelu tallentui videokameralle. Tällainen tilanne sai minut miettimään, kuinka paljon voin poistua seuraamasta tilanteita linssin läpi ja mennä itse tilanteisiin kokevana, vaikuttavana leirinohjaajana? Tallentuneen välikohtauksen jälkeen tutkijan roolini mielestäni korostui enemmän kuin aikaisemmin – pystyin pitämään yllä paremmin leirinohjaajan roolia silloin, kun kamera ei ollut läsnä, kuten saunoessa ja iltanuotiolla. Irrottautuminen täysin jommastakummasta roolista olisi tarkoittanut sitä, etten olisi voinut olla omasta mielestäni mukana leirillä kokonaisvaltaisesti, sillä molemmat roolit vaikuttivat toisiinsa. Tässä herää kysymys, kuinka paljon osallistuvaa havainnointia suorittava tutkija voi päästä mukaan tutkittavaan yhteisöön ilman

että roolien rajat hämärtyvät? Osallistuvaa havainnointia tekevä tutkija osallistuu toimintaan yhtenä tutkittavan ryhmän jäsenenä, mutta Hirsjärvi ym. (2008, 210-211) toteavat, että osallistumisen aste voi vaihdella: tutkijalle aiheutuu käytännössä ristiriita siitä, että hänen pitäisi toimia toisaalta luonnollisesti ja aidosti, toisaalta hän on keräämässä tietoa tieteellisiä tarkoituksia varten.

5.2 Diskurssianalyysi

Diskurssi-sanalle on monta merkitystä, mutta tässä yhteydessä diskurssi tarkoittaa kielen-käyttöä omassa kontekstissaan osana sosiaalista toimintaa (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, 25). Erottelemaani kolmea tulkkaustilannetta ympäröi siis jokaista omanlaisensa kieli, jota käyttämällä saadaan aikaan erilaisia seurauksia esimerkiksi kielenkäyttäjien suhteissa ja vuorovaikutuksessa. Kielenkäytön tavoitetta tutkittaessa ilmausten kulttuurisidonnaiset merkitykset ja keskustelun osapuolten sosiaaliset suhteet on otettava huomioon (Roy, 2000, 10-11). Esimerkiksi suomen kielen sanat ”hera” ja ”jumala” ovat tavoitteeltaan ja tarkoitteeltaan aina sidoksissa kontekstiin; jumalanpalveluksessa ne voidaan tulkita ylistyksenä, oppitunnilla useana käsitteenä ja ryhmäkeskusteluissa yhteen liitettynä spontaanina reaktiona johonkin tapahtumaan.

Kristinoppileirillä mielestäni ajatus kielen olemisesta osa sosiaalista toimintaa korostuu entisestään, onhan (leiri)kirkossa tilanteita, joissa käytetyn kielen kautta luodaan sosiaalinen konteksti, yhdessä palvelukseen osallistuminen ja sitä kautta seurakuntaan kuuluminen. Useat ortodoksiset jumalanpalveluksen kehotukset ovat memuotoisia, mutta ne eivät sisällä konkreettista kehotusta, vaan ovat monimerkityksellisiä viestejä. Esimerkiksi jumalanpalveluksessa papin lausuesssa ”Lukekaamme Pyhästä Evankeliumista--” hän ei niinkään kehot meitä jokaista nyt erikseen lukemaan Evankeliumia ääneen, vaan keskittymään luettavaan tekstiin kokonaisvaltaisesti ja toimimaan yhtenä seurakuntana. Diskurssitietoudesta on tulkille huomattavaa hyötyä, kun hän simultaanitulkkauksessa tekee tulkkausratkaisuja tai kun hän ennakoii viittomakielen kielellisiä piirteitä, jotka ilmaisevat aiheen vaihtumista, negatiota tai vuorovaihtumista kanssakeskustelussa (Laine, 2006, 155).

5.2.1 Gilen kapasiteettimalli

Analysoin tulkkauksen diskurssia käyttämällä Daniel Gilen (1997) kapasiteettimallia. Kapasiteettimalli, *Effort Model*, käsittelee tulkkausta kognitiivisen prosessoinnin näkökulmasta. Mallissa tulkkauksessa tapahtuneet virheet ja väärinymmärrykset nähdään tulkin erilaisten kapasiteettien hetkellisenä ylikuormituksena, jolloin tulkin kokemuksella työvuosina mitattuna ei ole merkitystä. Muita tulkkausmalleja ovat esimerkiksi Cokeleyn virhemalli (1992) sekä interaktiivinen malli (1998). Koska tutkin tulkkausta haastavien tekijöiden näkökulmasta, ei ole olennaista painottaa tulkkauksessa tapahtuva virheitä kuten poisjättöjä, väärinymmärryksiä tai lisäyksiä. Tulkkauksen interaktiivinen malli (Stewart, Schein & Cartwright, 1998) perustuu vallitsevaan ympäristöön ja vuorovaikutukseen. Interaktiivisessa mallissa kaikki osapuolet ja tekijät, heidän vireystilansa ja tavoitteellisuutensa vaikuttavat omalta osaltaan tulkkaukseen niin hyvin kuin huonostikin. Stewart ym. (1998) sanovat tulkkaukseen lisäksi vaikuttavan tulkin hallitsevat taustataidot, hänen kokemuksensa ja persoonallisuutensa (Laine 2006, 147). Vaikka viittomakielen tulkkaus on aina niin sanotusti sosiaalista kanssakäymistä, mielestäni kristinoppileirillä tulkkaukseen aktiivisesti tai passiivisesti osallistuvia osapuolia oli liikaa, jotta interaktiivista mallia itsessään voisi käyttää tutkimusmenetelmän perustana; erittelemissäni tulkkaustilanteissa paikalla oli aina vähintään kymmenen henkilöä.

Gilen mallissa tulkin kapasiteetti jaetaan kolmeen toimintamalliin, joita säätelemällä tulkkausprosessi tapahtuu: Kuuntelun ja (viestin) analysoinnin kapasiteetti, *listening and analysis effort*, joka lyhennetään tässä opinnäytetyössä KA, on viestin merkityksen ymmärtämistä ääniaalloista, joita puhuttu lähde tuottaa ja tulkki kuulee tunnistaa sanoja ja ymmärtäen näiden merkityksiä.

Tuottamisen kapasiteetti, *production effort*, joka lyhennetään tässä opinnäytetyössä T, tarkoittaa moodia, jossa samanaikaisesti viestin merkityksen ymmärrettyään tulkki jäsentää mielessään viestin kohdekielelle sopivaksi.

Muistamisen kapasiteetti, *memory effort*, eli tässä opinnäytetyössä M, vaatii tulkilta viestin lyhytkestoiseen muistiin tallentamista kun hän on ensin kuullut lähdekielisen viestin ja jäsennellyt sen kohdekielelle tuotettavaan muotoon. Muistamisen kapasiteettiin liittyy useita tekijöitä, jotka tulkin on hallittava viestin oikein välittämisen kannalta: Kuinka pitkään tulkillä kuluu aikaa ymmärtää viestin merkitys kuultuaan sen? Entäpä viestin jäsentämiseen ja tuottamiseen kohdekielelle? Tulkin on myös osattava korjata ne puutteet, joita syntyy esimerkiksi jos puhuja puhuu hiljaa tai vahvasti murtaen, tai jos viestin logiikka ei ole täysin selvää. Näitä korjauksia kutsutaan selviytymisstrategioiksi. Tähän saattaa kulua aikaa, sillä korjatakseen puutteet, tulkin on saatava riittävästi lähdekielistä materiaalia, jota työstää. Tämä luonnollisesti kuormittaa lyhytkestoista muistia. (Gile 1997, 164-165.)

Nämä edellä esitetyt toimintamallit voidaan toteuttaa myös kaaviona 'Simultaanitulkkaus = KA+T+M' (Gile 1997, 165). Nämä toimintamallit toimivat useissa eri osioissa samanaikaisesti, sillä tulkki on usein puhuvaa lähdeä jonkin verran jäljessä, ja hänen on muistettava lähdekielinen edeltävä ja mahdollisesti myös sitä edeltävä lause.

Oletetaan, että lähdekielinen puhuja on sanonut seuraavan virkkeen: "Tänään puhutaan aiheesta etiikka, joten avatkaa vihkonne ja kirjoittakaa sivun ylälaitaan otsikoksi 'Etiikka' isoin kirjaimin." Tulkki on kuunnellut viestiä ja analysoinut sitä sen verran, että hän voi jättää esimerkiksi puhua-verbin kokonaan pois ja käyttää viittomakielelle ominaista retorista kysymystä TÄNÄÄN+AIHE+MIKÄ? lauseen alussa. Jos KA- tai T-kapasiteetissa tapahtuisi ylikuormitus, tulkki saattaisi viittoa jatkoksi ETIKKA etiikan sijaan, vaikka konteksti ja ennakkotiedot viittaisivatkin eettiseen ajattelumalliin ja keskustelemiseen hyvästä ja pahasta. Tulkki on siis joko kuullut viestin väärin tai kuullut oikein, mutta jäsentänyt viestin kohdekielelle vääräksi; T-kapasiteetti on ylikuormittunut ja kaksi samankaltaista suomen kielen sanahahmoa, etikka ja etiikka, ovat sekoittuneet.

Muistamisen kapasiteetti M ei kuormitu ainoastaan lyhytkestoisen muistin kapasiteetin riittämättömyydestä, vaan myös sopivien viittomien etsimisestä. Jos etsintäprosessi kestää kauan, tulkkauksen viive – ja väärinymmärrysten ja virheiden riski – kasvaa. Esimerkiksi eräällä leirin oppitunnilla käsiteltiin ortodoksisuutta eri maissa:

pappi ja nuoret luettelivat koko joukon eri maiden nimiä, jotka tulkki tulkkasi viiveen kasvaessa.

Monen maan viittomat uupuivat ja siksi viive tulkkauksessa kasvoi. Monesti saattoi tulla virheitä, jotka vasta jälkeinpäin huomasi / tulkkipari huomasi. (Tulki B, 2010.)

Ratkaisevaa on lähdeviestin merkityspresentaation hahmotuksen lisäksi kohdekielen sanastohaun ja muotoiluprosessien nopeus (Tommola 2006, 134). Winston ja Monikowski (2000) toteavat, että diskurssianalyysin avulla tulkki voi hahmottaa sisältöjen välisiä yhteyksiä eli koheesioita, joita käytetään halutun asian ilmaisuun (Laine 2006, 156). Gilen mallin M-kapasiteetin hallinta kuuluu siis myös olennaisesti diskurssianalyysiin, jota tulkki käyttää jopa tiedostamattaan kaikkien kapasiteettien läpikäymisen aikana. Esimerkiksi suomen kielen sana ”ikoni” on ortodoksisen kirkon kirkollisen sanaston mukaan Kristusta, Jumalansynnyttäjää, pyhää ihmistä tai Raamatun tapahtumaa esittävä tavallisesti puulle temperaväreillä maalattu kuva (Kirkollinen sanasto, 2010). Kuultuaan sanan tulkki voisi tehdä nopean tulkkaustratkaisun ja mahdollisesti sormittaa i-k-o-n-i tai käyttää viittomaa PYHÄ+KUVA edellä mainitun määritelmän perusteella, mikäli se kontekstiin sopii. Kuitenkin videoidusta materiaalista huomasin, että tulkit käyttivät ikonista kontekstiin keksittyä, liikkeeltään ja muodoltaan TAULU-viittomaa muistuttavaa viittomaa käsimuodolla /L/ kuvaamaan ikonin kokoa ja muotoa (ks. Liite 2: Käsimuotokartta). Tätä sellaiseen kontekstiin, jossa ikonia käsitellään objektina ja siirretään paikasta toiseen, keksittyä viittomaa tulkit käyttivät useasti.

Puhuttaessa viittomakielen ikonisuudesta eli viittomissa jonkin asian, esineen tai teon jäljittelemistä, viittomakielinen henkilö kiinnittää erityistä huomiota esineiden kokoihin ja muotoihin (Rissanen 2006, 50). Viittoman toistaminen esitetyllä käsimuodolla oli tärkeää siksi, että se olisi oppimisen näkökulmasta sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle yhdistettävissä myöhemmin suomenkieliseen sanaan ja nimenomaan pyhien ihmisten kuvia koskeviin, yleensä puusta tehtyihin ikoneihin, joita näkee ortodoksisen kirkon ikonostaasilla eli ikoniseinällä, joka erottaa kirkkosalin alttarista.

6 TULKKAUSTILANTEET LEIRILLÄ

Kristinoppileirin tulkatuista tilanteista voidaan erottaa videoidun aineiston pohjalta kolme tilannetta: leirikirkossa tapahtuva hengellinen tulkkaus, oppituntien tulkkaus, jossa yleisesti pappi tai teologi luennoi ja nuoret kuuntelivat sekä rennompi ryhmäkeskustelujen tulkkaus, jossa keskustelijat olivat samanarvoisia. Olennaista näissä tilanteissa on tulkatun aiheen vaihtuminen; tulkkauspaikka pysyy edelleen leirikeskuksessa ja lähdekielinen puhuja on joku leirin työntekijöistä, mutta sisältö määrää sen, millaista rekisteriä ja/tai tulkkausmenetelmää käytetään. Diskurssianalyysin avulla voidaan selvittää tilanteen kielellinen tavoite, eli millaisia puhetapoja tilanteissa on käytetty ja miten näitä on tulkattu.

Simultaanitulkkauksessa informaation tallennus ja palautus eivät ole keskeisin muistia kuormittava tekijä. Siinä on olennaista tarkkaavaisuuden jakaantuminen yhtäaikaan lähdekielisen viestin ymmärtämiselle ja kohdekielisen viestin tuottamiselle tilanteessa, jossa tulkki ei voi vaikuttaa käytettävissään olevaan aikaan. (Tommola 2006, 134.) Useimmissa tulkkaustilanteissa tulkkaus tapahtui simultaanisti paritulkkauksena tulkkausvuoroja vaihtaen, ja joissakin tilanteissa tulkkaus toteutettiin niin, että toinen tulkeista tulkkasi simultaanisti viittomakielelle toisen tulkin tikuttaessa eli osoitustulkattaessa esimerkiksi jumalanpalveluksessa sillä hetkellä laulettavaa tekstiä.

6.1 Oppitunnit

Leirin aikana järjestettiin oppitunteja, joilla käsiteltiin ortodoksisuuteen liittyviä aiheita. Luonteeltaan oppitunnit olivat enimmäkseen luentomaisia: teologi ja/tai pappi opetti luokkatilan edessä nuorten kirjoittaessa asioita vihkoon. Oppitunneilla käsiteltiin ortodoksisuuteen liittyviä aiheita. Viittomakielen tulkkaus oli järjestetty niin, että tulkkausvuorossa oleva tulkki istui tai seiso i luennoitsijan lähellä luokan edessä ja tukitulkki istui joko kauempana luokassa tai asiakkaan lähellä. Tulkit vaihtoivat vuoroja noin 15 minuutin välein.

Oppitunnilla nuorten kirjoittaessa asioita vihkoon tulkki viittoi usein käsitteen ja tämän jälkeen vielä sormitti sanan. Esimerkiksi ensimmäisen oppitunnin ohjeistuksena oli kirjoittaa vihkon yläreunaan sana ”ihminen”, ikään kuin otsikoksi, josta sitten piirrettiin viivoja eri ajatuksiin ihmisestä ortodoksisesta näkökulmasta. Tulkki viittoi AI-HE+IHMINEN+HAHMO ja sormitti i-h-m-i-n-e-n. Oppitunneilla kirjoitettiin asiat usein juuri niin kuin ne esitettiin taululla. Sanojen ja lauseiden samanlaisina vihkoon kirjoittaminen perustui erilaisten käsitteiden ja niiden määritelmien oppimiseen, esimerkiksi Raamatusta nuoret kirjoittivat vihkoihinsa näin: 'Raamattu = Ihmisten kirjoittama, Pyhän Hengen innoittama'. Tulkit eivät kokeneet oppitunteja erityisen haastaviksi tai vaikeiksi verrattuna muihin tulkkaustilanteisiin, tulkkaus muistutti opiskelutulkkausta.

Joillakin oppitunneilla tulkkausratkaisut onnistuivat mielestäni hyvin, kun aihe oli helposti ymmärrettävä ja aloitettiin ns. alusta. Silloin viittomakieliset ratkaisut toimivat paremmin ja kieleen sai lisättyä siihen tyypillisiä elementtejä. (Tulkki B, 2010.)

6.2 Leirikirkko

Leirikirkossa toimitettavat jumalanpalvelukset toimivat aamunavauksina ja ilta-ajan rauhoittajina. Jokainen leiriläinen oli saanut leirille tullessaan vihon, josta löytyivät eri toimituksissa laulettavat tekstit. Palveluksissa asiakas seurasi viittovaa tulkkia sekä vieressä vihkosta palveluksen kulkua tikuttavaa tulkkia. Sisäkorvaistutetta käyttävän nuoren mukaan tämä järjestely oli erittäin toimiva, mikäli tulkkausta ei olisi ollut lainkaan tai vain toista tulkkaustapaa olisi käytetty, olisi hänen mukaansa jäänyt suuri osa tiedosta puuttumaan. Viittova tulkki oli niin sanotusti passiivivuorossa vain silloin, kun kaikki lauloivat tai lukivat yhdessä tiettyä tekstiä, jolloin tikuttava tulkki otti aktiivisen toimijan roolin. Näin toimittiin esimerkiksi luettaessa uskontunnustusta. Molemmat tulkit perustelivat tikutuksen käyttöönottoa oppimisen ja tasa-arvoisen osallistumisen näkökulmasta:

Tulkkiparin kanssa teimme jakoa, että kirkossa toinen tulkkasi viittomakielelle ja toinen tikutti tekstiä, sillä asiakas halusi myös itse osallistua (Tulkki B, 2010).

Koska tilanne oli hänellekin oppimistilanne, niin siitä näkökulmasta oli tärkeää, että hän oppii löytämään myöhemmin itse/tunnistamaan kirkossa käytettyjä

tekstejä, niiden nimiä ja osia. Tikutus palveli kriparin [kristinoppileirin] oppiajattusta. (Tulkki A, 2010.)

Liturgian lopussa pappi lausuu loppusiunauksen, jossa hän mainitsee Jumalansynttäjän, Johannes Krysostomoksen, Karjalan valistajat Sergei ja Herman Valamolaiset, Arseni Konevitsalaisen, Aleksanteri Syväriläisen ja Trifon Petsamolaisen. Näiden lisäksi esimerkiksi liturgiassa mainitaan vielä Herran esivanhemmat Joakim ja Anna ja kalenteripäivän pyhä tai pyhät. (Ortodoksi.net, 2011.) Nämä nimet tulkit tulkkasivat sormiaakkosviestinnällä. Esimerkiksi 'Arseni Konevitsalainen' tulkattiin viittomalla a-kirjainta vastaava sormiaakkonen samanaikaisesti selkeällä huuliolla 'Arseni', sitten k-kirjainta vastaava sormiaakkonen huuliolla 'Konevitsalainen'. Teemahaastattelussa sisäkorvaistutetta käyttävä nuori totesi lukevansa nimet helposti huulilta. Lukuisten, usein kaksiosaisten pyhien nimien tulkkaukset kuormitti havaintojeni mukaan kaikkia kolmea kapasiteettia. Nimet luetellaan nopeassa tahdissa, jolloin omien havaintojeni mukaan kuulevankin on vaikeaa muistaa tai huomata kaikkia mainittuja pyhiä. Nimet ovat usein myös vierasperäisiä, mikä yksin kuormittaa jo KA-kapasiteettia. Koska tulkkaukset toteutettiin sormiaakkosviestinnällä, T-kapasiteetin kannalta kuullun nimen ensimmäinen tai ensimmäiset kirjaimet oli saatava oikein. Aineiston perusteella T-kapasiteetin kuormittuminen näkyi virheinä sormiaakkosten tuottamisessa, esimerkiksi pyhittäjä Makarios Egyptiläinen saatettiin vahingossa muuttaa sormiaakkosviestinnällä Sakarios Egyptiläiseksi. Jos nimiä lueteltiin useita jo alussa esitettyjen pyhien lisäksi ja M-kapasiteetti kuormittui, tulkkauksessa tehtiin muutama poisjätto.

Ortodoksisen kirkon lukuisille pyhille ei ole annettu viittomia, juurikin siitä syystä, ettei muutakaan viitottua ortodoksisen kirkon materiaalia ole tehty. Evankelis-luterilaisessa kirkossa toimii viittomakielinen kirkkokäännöstyöryhmä, joka on kääntänyt Luukkaan evankeliumin viittomakielelle. Viittomakielisessä käännöksessä on noudatettu dynaamista ja kulttuurikäännösperiaatetta (Kirkkohallitus 2011). Dvd:ltä löytyvät evankeliumin lisäksi joidenkin Raamatussa esiintyvien henkilöiden nimiviittomat. Kulttuurikäännöksen näkökulmasta useat nimiviittomat perustuvat alkukieliseen merkitykseen, ammattiin tai tekoihin. Esimerkiksi Abrahamin viittoma tehdään tarttumalla kädellä toisen käden ranteeseen kuin estäen. Tämä tarkoittaa, että Abrahamin käteen on tartuttu. Se tulee tarinasta, jossa enkeli esti häntä uhraamasta lisäkiä. (Tiittanen 2008, 4.) Toistaiseksi ortodoksisessa kirkossa ei ole tehty viittomakielistä käännös-

työtä eikä näin ollen edellä mainituille loppusiunauksen henkilöille ole nimiviittomia, lukuun ottamatta Jumalansynnyttäjää ja Herran esivanhempia, joiden nimiviittomat on otettu käyttöön luterilaisen kirkon viittomakielisistä käännöksistä.

6.3 Ryhmäkeskustelut

Leirin ohjelmaan kuuluivat leirikirkon, oppituntien ja vapaa-ajan lisäksi myös erilaiset teemapisteet. Ryhmät kiersivät vuorotellen teemoissa diakonia, harraste, hartaus, keskustelu ja peli. Jokainen ryhmä vaihtoehtoisesti keskusteli ohjatusti annetuista aiheesta tai teki jotain kyseiseen teemaan liittyvää: esimerkiksi peli-teemassa keksittiin iltanuotiolle ohjelmaa ja hartaus-teemassa keskityttiin jumalanpalvelukseen liittyviin asioihin, kuten veisuihin. Keskustelu-teemassa ryhmä keskusteli leiriohjaajan kanssa muun muassa etiikasta, suvaitsevaisuudesta ja kirkosta. Ryhmäkeskustelut pidettiin joko sisällä tai ulkona.

Ryhmäkeskusteluiden tulkkauksessa tulkit vuorottelivat kuten oppituntien tulkkauksessakin. Niissä oli muihin tilanteisiin verrattuna enemmän päällekkäistä, nopeatempoista keskustelua, jonka tulkkauksessa toinen tulkki tulkkasi ryhmänvetäjää ja toinen muita nuoria. Lisäksi yhden diakonia-teeman alussa käytettiin tulkkausmenetelmänä tikutusta, sillä tarkoituksena oli etsiä tiettyjä lukuja Raamatusta ja lukea ne ääneen. Sisäkorvaistutetta käyttävältä nuorelta kysyttiin niin resitointi- kuin diakonia-teemassakin, haluaako hän lukea tai laulaa ääneen, mutta hän kieltäytyi. Tikutus oli suoraan tekstistä lukevaa lähdettä simultaanisti tulkkaamista parempi vaihtoehto niin sisäkorvaistutetta käyttävän nuoren oppimisen kuin kapasiteettimallinkin näkökulmasta. Jokaisen oli tarkoitus lukea teksti hiljaa itsekseen samaan aikaan kun se luettiin ääneen, joten palveli tikutus tasa-arvoa tulkkauksitilanteessa. Lisäksi ryhmänvetäjää tulokkaavan tulkin ei tarvinnut kuormittaa esimerkiksi M-kapasiteettiaan, vaan hän saattoi keskittyä tulokkaamaan simultaanisti ryhmänvetäjän ohjeistukset ja kommentit.

6.4 Tulkkaustilanteiden eroavaisuudet

Kaikilla kolmella esitetyllä tulkkaustilanteella oli diskursseiltaan erilaiset tavoitteet, ja siten erilaiset rekisterit, jotka olen tässä esittänyt Joosin (1961) viisijakoisen rekisteriluokittelun mukaan. Zimmer (1989) on tehnyt vastaavaa virallisen eli formaalin tyylin luokittelua amerikkalaiseen viittomakieleen (Ross & Berkowitz, 2011). Viisijakoinen rekisteriluokittelu kattaa seuraavat kielen rekisterit: juhlatyyli, virallinen tai muodollinen, tiedottava, epämuodollinen sekä sisäpiirin rekisteri. Kristinoppileirin tulkkaustilanteissa ei havaintojeni mukaan käytetty virallista tai sisäpiirin rekisteriä. Rekisteriluokittelussa kerrotaan myös kunkin kielelliset ominaispiirteet, esimerkiksi leirikirkossa tapahtuva tulkkaus oli rekisteriltään juhlatyyliä, johon kuuluvat myös hengelliset tulkkaustilanteet (Laine 2006, 150). Tälle rekisterille ominaista on viestin muokkamattomuus ja vähäinen kontakti yleisöön. Tässä rekisterissä sanaakaan ei voi vaihtaa toiseen merkityksen muuttumatta. Leirillä olleet tulkit totesivat leirinkirkon olleen tulkkaustilanteista haastavin.

Kirkkokieli eroaa paljon puhekielestä. Sen lauserakenteet ovat aivan toisenlaiset ja kielessä on paljon arkikielestä poisjääneitä sanoja ja sanontoja. (Tulkki A, 2010.)

Jos vertailee oppitunteihin, tahti oli kirkossa nopeampi (Tulkki B, 2010).

Oppituntien tulkkauksen rekisteri oli Joosin viisijakoisen rekisteriluokittelun (1961) mukaan tiedottava (consultative), jolloin tavoitteena on selkeä informointi, ja osittain epämuodollinen (casual). Ryhmäkeskustelu oli rekisteriltään epämuodollinen, vaikka se oli ohjattu. Mielestäni eroavaisuuksia oli myös siinä, mitä kapasiteettia mikäkin tilanne eniten kuormitti. Tietenkin kaikki Gilen (1997) mallissa esitetyt kapasiteetit olivat jokaisessa tulkkaustilanteessa käytössä, mutta esimerkiksi T-kapasiteetti kuormittui opetustilanteissa herkemmin kuin ryhmäkeskusteluissa; oppitunneilla käytetty kieli oli täynnä tulkeille vieraita termejä, joiden viittomakielinen tuotos oli mahdollisesti kiertoilmaus. Esimerkiksi eräällä oppitunnilla pappi kertoi kasteen yhteydessä tapahtuvasta mirhalla voitelusta: ”Se [mirhalla voitelu] vaikuttaa muun kuin sen materiaan kautta.” Tulkki viittoi tämän lauseen: MIRHA VOIDELLA-1 ÖLJY AINE EI-

VAIKUTTAA OS-1 HENKI KATSE-y-3 VAIKUTTAA (paikannus 1-3 ks. Liite 3). Videoidusta aineistosta havaitsin, että oppituntien tulkkauksessa viive on muita tulkkauksilanteita suurempi. Vaikka viiveen kasvaessa virheitä sattui, pitkä viive teki tulkkauksesta sujuvampaa ja tulkeilla oli aikaa joko sormittaa uusi termi tai käyttää ennakkovalmistautumisen aikana päätettyä viittomaa.

Tulkit kertoivat valmistautuneensa seuraavaan päivään edellisenä iltana usein eri keinoin.

Nettisivut auttoi paljon kokonaisuuden ja ortodoksi-kriparin [kristinoppileirin] tajuamisessa, mutta dvd oli tärkeä viittomien kertauksessa. Sitten tietenkin kyseltiin työntekijöiltä paljon. Eka työpäivä on paras oppimateriaali. (Tulkki A, 2010.)

Pyysimme materiaaleja etukäteen nähtäviksi, etsimme kirjoista oikeita kohtia, harjoittelimme liturgiatekstejä. Kun leiristä tuli niin sanotusti rutiinia, valmistautumisesta tuli helpompaa. (Tulkki B, 2010.)

Tulkit keskustelivat usein myös oppituntien tulevista aiheista teologin ja papin kanssa etukäteen, mutta he saivat niihin harvoin konkreettista materiaalia valmistautumisen tueksi.

Ekakertalaisena on vaikea valita tarpeellista materiaalia, kun kokemuspohjaa ei ole (Tulkki A, 2010).

Leirikirkossa tapahtuva hengellinen tulkkkaus oli tulkkauksilanteista ainoa, joka toteutettiin valmisteltuna tulkkauksena. Kirkollisiin toimituksiin leirillä oli paljonkin materiaalia, ja lisäksi tulkit käyttivät valmistautumiseen apuna Internetiä ja kirkkohallituksen julkaisemaa Luukkaan Evankeliumi -dvd:tä.

Liturgian aikana meillä oli käytössä vihkoset, joista oli helppo tikuttaa. Tekstit kävimme yleensä läpi ennakkoon, sillä liturgian aikana ei viittomavuorossa ollut tulkki juuri ehtinyt katsoa juuri muuta kuin tukitulkkiä mahdollisessa ongelmatilanteessa -- Kirkkohallituksen tekemästä dvd:stä oli hyötyä, josta löytyi esim. Raamatun ihmisten nimiä yms. (Tulkki B, 2010.)

Hengelliseen tulkkaukseen siis valmistauduttiin käytännöllisesti katsoen eniten. Yksiy tähän on kyseisen diskurssin rekisteri. Viivettä ei saanut olla juurikaan.

Vaikka tekstejä oli mahdollista katsoa etukäteen, saattoi tulkatessa tulla jotakin uutta asiaa esille. Kanttorin lähellä oli tulkin "turvallisin" paikka siltä varalta, jos tipahtaa teksteistä. (Tulkki A, 2010.)

Tulkkauksen valmistelu ja sitä kautta tekstien (ulkoa)muistaminen kuormittavat leirikirkon tulkkaustilanteessa eniten KA- ja M-kapasiteettia: esimerkiksi liturgian aikana luettava evankeliumiteksti saattaa olla pitkäkin ja täynnä monimerkityksisiä viittauksia tai vertaus-kuvia. Tulkki joutuu siis tekemään enemmän työtä analysoidessaan kuulemaansa kuin esimerkiksi tavallisessa asioimistulkkauksessa.

Haastattelutuloksista kävi ilmi, etteivät tulkit maininneet ryhmäkeskustelua pohdittaessa haastavia tulkkauksilanteita ja niiden syitä. Mielestäni ryhmäkeskustelut kuitenkin kuuluvat olennaisena osana kristinoppileiriin. Videoidusta aineistosta huomasin, että yleisesti ottaen tulkit kokivat ryhmäkeskusteluiden tulkkauksen muita tilanteita rennompina. Myös Joosin (1961) viisijakoinen rekisteri luokittelee tällaiset tilanteet epämuodollisiksi (casual), joissa tavoitteena on muun muassa välittää tietoa yhteisiin kokemuksiin vedoten. Useimmiten ryhmäkeskusteluissa tuotiinkin esille leiriläisten omia kokemuksia esimerkiksi suvaitsevaisuudesta. Ryhmäkeskustelun osanottajien määrä on videoidun materiaalin mukaan yksi tulkkauksen haastava tekijä, sillä tulkin on ehdittävä tulkata niin sanotusti kaikki.

Havaintojeni mukaan ryhmäkeskusteluiden tulkkauksessa korostui myös tulkinkäyttäjän luetun suomen kielen taito niin Raamatun lukujen etsimisessä kuin muissakin tehtävänannoissa. Videoidun aineiston mukaan muut (kuulevat) leiriläiset kokeilivat resitatiivia ja Raamatun lukua jonkin verran vastahakoisesti. Sisäkorvaistutetta käyttävä nuori havaintojeni mukaan kieltäytyi, kun häntä pyydettiin lukemaan Raamattua tai harjoittelemaan resitatiivia. Tähän voi syynä olla juurikin huono luetun suomen kielen taito. Eräässä ryhmäkeskustelussa ryhmänvetäjä ohjeisti leiriläisiä numeroimaan erilaisia käsitteitä, kuten afrikkalainen, kerjäläinen, tyttö asteikolla 1-5 sen mukaan, kuinka suvaitsevainen oli näitä käsitteitä kohtaan. Tulkki viitto paperille kirjoitetun tehtävänannon sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle. Tehtävänanto ei kuitenkaan ollut nuorelle täysin selvä, joten tulkki viitto asian uudestaan kaksi kertaa. Niin ryhmänvetäjä kuin sisäkorvaistutetta käyttävä nuori hermostuivat, kun tilanne ei näyttänyt sujuvan tulkkauksesta huolimatta. Kapasiteettimallin näkökulmasta ryhmäkeskustelutilanteet kuormittivat eniten KA- ja M-kapasiteettia. T-kapasiteetin kuormitus oli

todella vähäistä, sillä ryhmäkeskusteluiden diskurssi ei sisältänyt vierasperäisiä termejä. Leiriläisten päällekkäiset keskustelut ja/tai ryhmänvetäjän yritys saada leiriläiset keskittymään annettuun tehtävään kuormittivat muita kapasiteetteja; vaikka viittomakielen tulkin on tulkattava kaikki kuulemansa, ryhmäkeskusteluissa tulkkauksessa oli löydettävä se olennainen. Pääajatusten ja toisarvoisten tekstinosien löytäminen auttaa tulkkia tekstin kokonaisuuden hahmottamisessa. Kun tekstin pääajatukset on löydetty, tulkin pitää analysoida sidokset, jotka yhdistävät ajatukset toisiinsa, jotta hän pystyisi tuottamaan koherentin, jäsennellyn ajatuskokonaisuuden kohdekielellä. (Laine 2006, 148-149.)

7 TULKKAUSTILANTEIDEN HAASTAVAT TEKIJÄT

Tutkimuksessa on nyt todettu muutamia yksittäisiä tekijöitä, jotka on koettu tällä kristinoppileirillä viittomakielen tulkkauksessa haastaviksi. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi oppituntien materiaalien vähyys sekä viittomien ja kirkollisten käännösten puuttuminen. Myös kapasiteettien kuormittumisen lisäksi monet muutkin tekijät vaikuttivat tilanteiden vaativuuteen. Koko kristinoppileiri voitaisiin nähdä tulkkauksen näkökulmasta haastavana, onhan kyseessä tilanne, jossa tulkki joutuu tekemisiin täysin uuden termistön, normien ja ihmisten kanssa. Toisaalta jokainen tulkkaustilanne, oli siitä joku osa tulkkille tuttu tai ei, on aina uusi ja ennen kokematon.

Jos leiriä kokonaisuutena ei lasketa, tulkeille tehdyissä haastatteluissa ja leirin aikana tuotiin esille ainakin pari-kolme tekijää, jotka koettiin haastavina: sisäkorvaistutetta käyttävän nuoren kanssa toimivimman kommunikaatitavan löytäminen, johon kuuluu myös niin sanottu tietoisuus omasta kieli-identiteetistä sekä resitatiivi, joka eroaa kahdella tavalla tavallisen puhutun lähteen tulkkauksesta.

7.1 Tulkinkäyttäjän kielellinen identiteetti

Mielestäni tulkinkäyttäjän roolia tulkkauksen vastaanottajana ja kielenkäyttäjänä ei sovi sivuuttaa tutkittaessa haastavia tekijöitä tapahtuneessa tulkkauksessa. Tulkkauksen vastaanottamista voidaan lähestyä kielellisen identiteetin kautta. Sisäkorvaistutetta käyttävä nuori käyttää puhuttua suomen kieltä ja suomalaista viittomakieltä lähes yhtä paljon riippuen siitä, millainen tilanne on kyseessä, mutta hän ei osaa vielä itse määrittää, millaisissa tilanteissa nämä kommunikaatitavat toimivat parhaiten.

Asiakkaalta ei tullut palautetta mikä kommunikaatitapa olisi milloinkin sopivin. Näin muidenkin on vaikea ottaa häneen kontaktia, kun ei ole selvää miten hän itsenäisissä tilanteissa kommunikoi. (Tulkki B, 2010.)

Jotta käytössä olisi vain yksi kommunikaatiotapa tai että kommunikaatiotapojen vaihtelu olisi selkeää ja johdonmukaista, täytyy henkilöllä itsellään olla selvillä, mihin kieliryhmään hän vähemmistökielen sisällä kuuluu. Kaikkien ihmisten luokittelu, ryhmittely ja kategorisointi aiheuttaa usein ongelmia ja herättää monia kysymyksiä (Kalela, 2006, 11). Leirille osallistunut sisäkorvaistutetta käyttävä nuori on ollut lapsena huonokuuloinen ja käyttänyt kuulolaitetta molemmissa korvissa (Nuoren vanhempi, henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2010, Helsinki). Itsensä (kielelliseenkin) identifioimiseen – ja sitä kautta kommunikointitapaan – vaikuttavat sisäkorvaistuteleikkausta ennen sekä sen jälkeen lapsen kanssa kommunikointiin tehdyt ratkaisut: viitotaanko lapselle vai tuotetaanko viitottua puhetta?

Tutkijoiden (Miyamoto ym. 1999) mukaan implantointi-ikä ja kommunikointitavalla on merkittävä vaikutus SI-lasten kommunikaatiotaitojen kehittymiseen (Kosunen, 2006, 11). Lisäksi se, minkä kieliryhmän kanssa vietetään aikaa, vaikuttaa samaistumiseen. Sisäkorvaistutetta käyttävä nuori käy kuurojenkoulua ja viittoo luokkatovereidensa kanssa. Suurin osa hänen ystävistään ja kavereistaan on kuuroja viittomakielisiä. Nuori itse puhuu itsestään huonokuuloisena viitaten tällä aikaan ennen sisäkorvaistutetta. Nykyhetken kommunikaatiotavasta leirin aikana keskustellessamme hän totesi vain käyttävänsä viittomakieltä ja kotona tai esimerkiksi lääkärikäynneillä puhetta. Näistä vastauksista ja kristinoppileirillä tehdyistä havainnoista voi siis päätellä, että tässä tapaustutkimuksessa haastatellun tulkinkäyttäjän identiteetti on kehittymässä, mutta näiden kahden kielen, puhutun ja viitotun, suhdetta toisiinsa ei ole tässä opinäytetyössä tutkittu.

Laurén (2006, 202), kuten myös sisäkorvaistutteen käyttäjien SI-sivut (2010), toteaa, että sisäkorvaistutetta käyttävien kommunikaatiokeinoja ovat puhe, huulilталuku, viitottu puhe ja kirjoitus. Sisäkorvaistutetta käyttävät aikuiset kommunikoivat viitotulla puheella vain vähän. Tämän kommunikaatiomenetelmien määrittelyn kautta sisäkorvaistutetta nuori ei siis käyttäisi viittomakieltä lainkaan eikä siis voisi identifioida itseään viittomakieliseksi. Kuitenkin viitotun ja puhutun kielen käyttötilanteista leirin aikana tehdyt havainnot kertovat seuraavaa: Oletetaan, että kielellinen identiteetti olisi asetettavissa kuvitteelliselle janelle, jonka yhdessä päässä olisi termi ”kuuro” sisältäen kaikki kielelliset ja kulttuuriset tekijät, joita tuo termi vaatii. Janan toisessa päässä olisi termi ”kuuleva” sisältäen sekin kaikki termiin liittyvät tekijät. Kristinoppileirillä te-

kemien havaintojeni mukaan sisäkorvaistutetta käyttävän nuoren kielellistä identiteettiä ei voisi asettaa tällaisella janalla kumpaankaan ääripäähän, vaan identiteetti tekisi heilurimaista liikettä saadessaan ärsykeitä suuntaan tai toiseen. Esimerkiksi keskustellessaan viittomakielentaitoisten henkilöiden, kuten minun tai tulkkien kanssa, nuori käytti vain viittomakieltä riippumatta keskustelun sisällöstä. Jos paikalle tuli kuulevia, tuntemattomia ihmisiä, jotka halusivat yhtyä keskusteluun, sisäkorvaistutetta käyttävä nuori ei vaihtanut käyttämäänsä kieltä puhuttuun suomen kieleen, vaan seurasi mistä keskusteltiin ja kysyi viittomakielellä mahdollisesti tulkilta uudestaan, jos hän ei kuulut tai saanut selvää. Leirillä järjestettynä vierailupäivänä nuori keskusteli paikalle tulleen äitinsä kanssa puhutulla suomen kielellä. Lyhyesti voi sanoa, että sisäkorvaistutetta käyttävä nuori on niin sanotusti vieraassa seurassa viittomakielinen ja itselleen tutussa seurassa hän valitsee käyttämänsä kielen sen taitajien mukaan.

Patrick Kermit (2009) tuo esille sisäkorvaistutetta koskevassa artikkelissaan Linelliä ja Gustavssonin (1987) sivuten, että implantoitujen lasten identiteetin määrittelyssä tutkimuksen painopiste tulisi olla enemmän laadullinen kuin määrällinen. Sopivia tutkimusmenetelmiä voitaisiin etsiä soveltavan kielentutkimuksen, kuten dialogin analysoinnin tai kielenkäytön havainnoinnin kautta. (Kermit, 2009, 97.) Implantoitujen lasten identiteetin kehitystä on tutkittu todella vähän, lähinnä sisäkorvaistutteen toimivuuden ja puhutun kielen oppimisen näkökulmasta eikä kielenkäytön tai kielenkäyttöryhmän näkökulmasta. Sisäkorvaistutteen vaikutus ja siitä saatava hyöty vaihtelee yksilöllisesti (Sisäkorvaistutteen käyttäjien SI-sivut, 2010).

7.2 Lukuisat kommunikaatiotavat

Tulkkauksen näkökulmasta sisäkorvaistutetta käyttävän nuoren lukuisat kommunikaatiotavat koettiin haastavaksi silloin, kun ei ollut täysin selvää, mikä kommunikaatiotapa toimisi parhaiten tilanteen tavoitteen kannalta.

Välillä mentiin täyden vk:n [viittomakielen] mukaan välillä vp:llä [viitotulla puheella]. Asiakas kun otti vastaan kumpaakin ja viitto. -- Aikuiset implantinkäyttäjät kommentoivat ja kertovat mitä ja miten haluavat eri tilanteissa toimittavan, milloin käyttävät imppaa [implanttia], milloin tulkkia; saako laitteesta apua vai ei jne. (Tulkki A, 2010.)

Tulkkien oli kokeiltava useaa tulkkaustapaa ennen kuin toimivimmat tavat alkoivat löytyä. Yksi tulkkaustapa ei toiminut kaikissa tulkkaustilanteissa. Tähän ovat syynä tilanteiden erilaiset tavoitteet sekä se, kuinka paljon suomenkielistä tekstiä oli tilanteessa mukana. Haastattelutulosten mukaan tulkit totesivat viittomakielen toimivan tulkkaustapana parhaiten sellaisissa tilanteissa, joiden diskurssi oli pääosin keskustele-
leva. Leirikirkossa tapahtuva tulkkaus oli tehtävä niin sanotusti sekakielellä pitkien lauserakenteiden ja sisään upotettujen pitkien määritteiden vuoksi. Tällaista tapaa on käytetty muun muassa opiskelutulkkauksessa vieraiden kielten tunnilla. Pekanheimo (2007, 39) määrittelee tavan käsitteellä totaalikommunikaatio, jossa tulkkaustapoja vaihdellaan tilanteen, tehtävien tarkoituksien sekä asiakkaan toiveiden mukaan.

Myös sisäkorvaistutetta käyttävän nuoren kokemattomuus tulkinkäyttäjänä vaikeutti sopivan tulkkaustavan valintaa.

Haastattelija: Et siis ole aikaisemmin käyttänyt tulkkia?

Nuori: En pienenä ole koskaan käyttänyt. Tämä leiri oli tosiaan ihan eka kerta mulle.

Haastattelija: Olit ollut aikaisemmin ortodoksisella lastenleirillä pienenä. Oliko siellä muita, jotka osasivat viittoa vai olitko yksin?

Nuori: Serkku.

H: Sulla ei ollut tulkkia lastenleirillä?

N: E-hei!

H: Kuinka sä sitten ymmärsit?

N: Serkku auttoi mua, selvensi jos mä en ymmärtänyt. Mä kuulin silloin huonosti, kun mä olin pieni.

H: Onko sun perheessä tai teidän suvussa muita viittomakielisiä?

N: Ei, mä vain.

Kristinoppileirillä tekemiäni havaintojen ja tulkkien haastatteluista saamieni vastausten perusteella näyttää siltä, että sisäkorvaistutetta käyttävä nuori hahmottaisi maailman visuaalisesti, luovien kaksikielisyyden niin sanotuissa ääripäissä melko taitavasti. Sisäkorvaistutetta käyttävä nuori ei osannut haastateltaessa sanoa, olisiko tulkkien työskentelyssä jotakin, mitä hän olisi halunnut tehtävän toisin. Yleisesti hän koki tulkkauksen leirillä positiivisena tekijänä, sillä näin hän sai esimerkiksi oppitunneilla tietoa kahden kielellisen kanavan, viitotun ja puhutun, kautta.

H: Miksi se (tulkkaus) tuntui hyvältä jutulta?

N: No koska jos tulkit ei olisi olleet leirillä, en olis kuullut selvästi. Jos ihminen puhuu kaukana tai on paljon puhetta yhtä aikaa, en mä saa selvää. Pienenä mä pyytelin paljon anteeksi, kun en saa selvää ja piti kysellä.

7.3 Resitatiivin tulkkaus

Tulkit kokivat resitatiivin tulkkauksen haastavaksi, sillä he eivät olleet aikaisemmin toimineet tulkkeina vastaavassa tilanteessa. Resitoinnilla tarkoitetaan laulavaa lukutapaa, jota käytetään ortodoksisen kirkon jumalanpalvelusten kaikessa lukemisessa. Resitoinnin tarkoituksena on estää lukijaa värittämästä henkilökohtaisilla painotuksillaan tai tunteenomaisella esitystavalla tekstiä, ja siten antamasta sille yksipuolista tulkintaa. Resitointi on peräisin juutalaisuudesta. (Ortodoksi.net, Kirkollinen sanasto 24.1.2010.) Laulaen lukemisesta käytetään nimitystä resitatiivi. Rytmitys ja katseenkäyttö erottavat resitatiivin tulkkauksen tavallisen puhutun lähteen tulkkauksesta.

7.3.1 Rytmitys

Resitoinnin suomalaisessa tavassa on tyypillistä keskisävelen hallitsevuus eli lähes koko ajan lauletaan samalla sävelellä. Säkeen loput lauletaan yleensä aina pitkinä. (Metropoliitta Ambrosius, 1979, 339-340.) Tulkkauksen rytmitys on resitatiivissa laulaen lukemisen kulkua – ja myös suomen kieltä mukailevaa; laulun lopussa tapahtuvat sanojen venytykset näkyvät myös tulkkauksessa. Laulujen tulkkauksesta opinäytetyön tehneet Hurme ja Kervinen (2010, 18) toteavat, että viittomia voi myös venyttää ja sitkostaa, jolloin viittomisen rytmiä saadaan muuteltua puhetyylistä laulutyyliin. Toisaalta resitointi ei ole suoranaisesti laulamista, vaan nimenomaan lukemista. Viittomien sitkostaminen ja venyttäminen on kuitenkin välttämätöntä tulkkauksen kulun kannalta, sillä kuten alussa on esitetty, leirikirkon tulkkauksen rekisteri kuuluu juhlatyyliin eikä siinä saa olla viivettä. Lisäksi viittoman venyttäminen ja nimenomaan huulion keston pidentäminen vastaamaan esimerkiksi pidennettyä sanaa Aamen ker-

too tulkkauksen vastaanottajalle, että kyseessä ei ole tavallisen puheen, vaan resitoinnin tulkkaus.

7.3.2 Katseenkäyttö

Katseenkäytöllä ilmaistaan viittomakielen tulkkauksessa muuan muassa valtasuhteita, esimerkiksi äiti-lapsi, viranomaisen-asiakas ja ihmiset-Jumala. Ortodoksisen jumalanpalveluksen veisuissa toistuvat monta kertaa Herran, Jumalan ja enkeleiden ylistäminen. Tätä kuvataan kohteliaalla koko käden osoituksella sekä katseenkäytöllä: tulkatessa kokonaisuutta, johon liittyy sana Jumala, kuuluu viittomaan JUMALA olennaisena osana katse yläviistoon, kämmenen osoittamaan suuntaan. Videoitu materiaali osoittaa, että hengellisessä tulkkauksessa tulkin ja asiakkaan katsekontakti säilyy, mutta suurimman osan tulkkauksesta tulkki paikantaa Jumalan katseella paikkaan 3-y (ks. Liite 3: Paikannus), esimerkiksi ektenioissa eli rukoussarjoissa, joissa lauletaan ja resitoidaan: ”Herra, armahda! Me pyydämme sinulta...” Videoitu aineisto osoittaa, että resitatiivia tulkatessa viittomakielelle tyypillisiä ilmeitä käytetään vähän, korkeintaan korostettaessa jotakin asiaa. Tavallisen puhutun lähteen tulkkaukseen verrattuna resitatiivin tulkkaus näyttää jopa ilmeettömältä ja tasapaksulta, mutta kuten kirkollisessa sanastossa on todettu, lukija (ja tässä tapauksessa myös tulkki) ei saa painottaa tai esittää tekstiä (puhuttua lähdettä) liikaa.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, mitä haasteita viittomakielen tulkkauksessa oli tässä esitetyllä kristinoppileirillä. Näitä haasteita tarkasteltiin kristinoppileirillä keskeisissä, toisistaan erilaisissa (videoiduissa) tulkkaustilanteissa, joita eriteltiin diskurssianalyysin ja Gilen (1997) kapasiteettimallin kautta. Lisäksi tulkkaustilanteita analysoitiin kvalitatiivisesti osallistuvan havainnoinnin ja kahden haastattelun avulla.

Tulkkaustilanteiden analyysissa selvisi, että eri tilanteet kuormittivat eri kapasiteetteja toisia enemmän, riippuen esimerkiksi aiheen ”helppoudesta”. Tilanteet, joissa puhuttu lähde käytti paljon vierasperäisiä termejä tai joissa sopiva tulkkaustapa ei ollut selvillä, koettiin haastavimmiksi. Tätä ajatusta lähdin pohtimaan tulkkauksen vastaanottajan kautta: tulkkauksen vastaanottajan kielellinen identiteetti, hänen itsensä käyttämät kommunikaatiotavat sekä kokemus tulkin käytöstä vaikuttavat valittavaan tulkkaustapaan. Näin ollen tulkkaustilanteissa myös tulkkauksen vastaanottajaa voidaan pitää yhtenä haastavana tekijänä.

Tulkeille tehdyissä haastatteluissa haasteena tuotiin vierasperäisten termien paljouden ja tulkinkäyttäjän lukuisten kommunikaatiotapojen lisäksi esille, että asiasanalle, jonka merkitys on itselle epäselvä, ei voida taata tulkkauksessa laadullista viittomakielistä vastinetta. Esimerkiksi resitatiivi (ja sen tulkkaus) koettiin haasteena juurikin siksi, ettei tulkeilla ollut ennen kristinoppileiriä termistä ja sen tarkoituksesta juurikaan ennakkotietoa. Vieraita termejä tutkittiin Internetin kautta ja kyseltiin asiantuntijoilta eli kristinoppileirin työntekijöiltä. Myös evankelis-luterilaisen kirkkokäännöstyöryhmän julkaisemaa materiaalia käytettiin hyödyksi.

Molemmat tulkit kokivat ennakkovalmistautumisen leirin tulkkaustilanteisiin erityisen tärkeäksi, mutta materiaalin saanti riippui paljon tulkkaustilanteesta. Esimerkiksi leirikirkossa tapahtuviin hengellisiin tulkkauksiin tulkit kertoivat saavansa paljon materiaalia, mutta oppituntien etukäteismateriaali oli pääosin suullista tiedonantoa tulevasta aiheesta. Kuitenkin kymmenen päivää kestäväällä leirillä viittomakielen tulkkauksessa oli selvästi havaittavissa eroja ensimmäisen ja viimeisen päivän välillä. Videoitu ai-

neisto ja tekemäni havainnot osoittavat, että tilanteiden toistuvuus ja samankaltaisuus esimerkiksi leirikirkon tulkkaustilanteissa vähentää Gilen (1997) esittämien kapasiteettien kuormitusta.

Kirkkotulkkauksessa kehittyi tietenkin päiväpäivältä. Tekstit tulivat tutuksi sen verran, että alkoi tunnistamaan sävelestä mikä teksti milloinkin on luvassa. Ainakin itsevarmuus lisääntyi ja tajusi, ettei tässä nyt niin kiire olekaan tulkata. (Tulkki A, 2010.)

Myöhemmin osasi jo ennakoida, mitä seuraavana päivänä tulee tapahtumaan. Enää minua ei jännittäisi mennä tulkkaamaan ortodoksista tilaisuutta, sillä nyt tiedän käytänteet, millä tavalla esim. kirkossa toimitaan. (Tulkki B, 2010.)

Edellä esitetyistä tuloksista voidaan päätellä, että kristinoppileirillä toteutetussa viittomakielen tulkkauksessa oli useita haasteita. Tulkkauksen haasteita pystyttiin lieventämään valmistautumisen ja skeema-ajattelun keinoin. Tilanteiden toistuvuus vähensi niin KA-, T- kuin M-kapasiteetinkin kuormitusta, ja helpotti metakielellisiä taitoja. Metakielellisillä taidoilla tarkoitetaan viittomakielen tulkin kykyä arvioida omia kielellisiä kykyjään ja tuotostaan. Tulkki tarkkailee tietoisesti lähdekielen vastaanottoa ja kohdekielen tuottoa. (Laine 2006, 153.) Viittomakielen tulkki käyttää metakielellisiä taitoja tehdessään tulkkaustilanteessa päätöksiä esimerkiksi käytettävästä tulkkaustavasta. Sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle toimivimpien tulkkaustapojen löytäminen perustui metakielellisiin taitoihin, mutta kokeneimmankin tulkin on osattava vaihtaa esimerkiksi viittomakielen tulkkauksesta viitotulle puheelle tulkkaukseen miltei lennossa, etenkin silloin jos asiakkaan kokemus tulkinkäytöstä ja erilaisista kommunikaatio- ja tulkkaustavoista on vähäistä. Tällöin tulkin on toimittava niin sanotusti kielen mallina ja tehtävä ratkaisu käytettävästä tulkkaustavasta sen perusteella, mitä ennakkotietoa ja/tai nykyhetken havaintoja hänellä on tulkkauksen vastaanottajan kielenkäytöstä. Tulevaisuudessa tulkikoulutuksessa olisikin syytä painottaa useiden kommunikaatio- ja tulkkaustapojen opettamista, opiskelua ja hallintaa.

Aiheen analysoiminen monesta eri näkökulmasta on kirvoittanut mieleeni erinäisiä jatko-tutkimuksen aiheita. Esimerkiksi alaa varmasti palveleva aihe voisi olla ortodoksisen viitotun materiaalin kerääminen Internetiin, josta tulkit voisivat hyödyntää sitä tarvittaessa. Oletettavasti Kontturin (2011a) opinnäytetyö raivaa tietä viittomakieliselle käännöstyölle myös ortodoksisessa kirkossa.

Toinen jatkotutkimuksen aihe voisi liittyä kommunikaatiotapoihin. Sisäkorvaistutteen käyttäjien Internet-sivuilla todetaan, että implantti ei tee kuulosta normaalia, mutta mahdollistaa puheen ja ympäristön äänien kuulemisen (Sisäkorvaistutteen käyttäjien SI-sivut, 2010). Kommunikaatiotapa on tietenkin sidonnainen esimerkiksi kuulon ja/tai näön heikkenemiseen, mutta mihin ryhmään sisäkorvaistutteen käyttäjät itsensä identifioivat? Tämä kysymys on tärkeä pohdittaessa toimivinta tapaa viestin välittämiseen ja kommunikointiin. Tutkimuksen aiheena voisi olla käyttäjäryhmän kasvaessa erilaiset kielelliset identiteetit ja näiden huomioonottaminen sopivaa tulkkausmenetelmää etsittäessä.

Tilaaajan näkökulmasta varmasti hyödyllinen jatkotutkimus olisi tässä opinnäytetyössä esitetyn tapaustutkimuksen toistuminen niin sanotusti toisella tulkinkäyttäjällä. Olisiko leirin työntekijöillä tuolloin ennakkotietoa viittomakielen tulkkauksesta ja sisäkorvaistutteesta, esimerkiksi tämän opinnäytetyön kautta? Miten tulkkaus sujuisi ja kuinka tulkinkäyttäjä kommunikoisi?

Itse opinnäytetyöprosessi on ollut yksi pisimpiä oppimiskokemuksiani. Alun perin suunnittelemani opinnäytetyön näkökulma oli hylättävä sen toimimattomuuden vuoksi ja uuden näkökulman etsimisessä menetin paljon nimenomaan tälle näkökulmalle varattua tulosten analysointiaikaa. Suoraan sanottuna uuden näkökulman miettiminen ja siihen orientoituminen kesti yllättävän kauan. Myös opinnäytetyön tekemisen rikkonaisuus, eli aineistonkeruun ja itse opinnäytetyöopintojen väliin jääneet kesäkuukaudet, esti mielestäni vakaan pohjan rakentamisen tulevalle kirjoitustyölle. Toisin sanoen jos työn aihe olisi ollut alusta asti kristallinkirkas, olisi kirjoittaminenkin ollut mielekästä. Opinnäytetyön julkistamista eli posterin tekoa edeltävinä viikkoina aihe ja sen merkitys oikeastaan konkretisoituivat minulle ensimmäistä kertaa. Olisin voinut olla opinnäytetyöhön saatavan ohjauksen suhteen itsenäisempi, kuten Humanistisen Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöpaskin kehottaa: Ohjauksen hankkiminen ja saaminen edellyttää opinnäytetyön tekijältä aktiivisuutta (Opinnäytetyöopas, 2011, 6).

Työhön valitsemani aineistonkeruu- ja tutkimusmenetelmät olivat mielestäni toimivia. Haastattelun onnistumisen kannalta suositellaan, että tiedonantajat voisivat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai ainakin haastattelun aiheeseen etukäteen (Tuomi & Sara-

järvi 2009, 73). Tulkkien kohdalla näin tapahtuikin, sillä lähetin heille kysymykset sähköpostitse, joita he pystyivät pohtimaan ja näin antamaan niin sanotusti paremman vastauksen. Sisäkorvaistutetta käyttävälle nuorelle olin antanut tiedon etukäteen ainoastaan haastattelun aiheesta. Mikäli olisin lähettänyt hänelle kysymykset etukäteen ja hän olisi tullut haastatteluun pohdittuaan vastauksia pidempään, olisi haastattelusta saatu materiaalikin ollut varmasti informaatioltaan monipuolisempaa ja haastattelutulos parempi. Tosin Kvale (1996) huomauttaa, että on liian myöhäistä alkaa ajatella analyysia, kun haastattelut on jo tehty. On järkevää miettiä analysointitapaa jo ennen aineiston keräämiseen ryhtymistä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 69-70.) Haastatteluiden kysymysten lukijaystävällisempään jäsentämiseen olisin voinut käyttää enemmän aikaa; nyt haastattelurungon tekeminen tapahtui hieman kiireessä ja ajan puute tarkoitti myöhemmin tulkeille tarkentavien kysymysten lähettämistä. Toisaalta ilman tarkentavia kysymyksiä ei mielestäni olisi saatu näin laajoja vastauksia. Sanonta ”hyvin suunniteltu on puoliksi tehty” olisi pitänyt ottaa koko opinnäytetyöprosessin ohjenuoraksi heti alusta alkaen.

LÄHTEET

Alonen, Jenny 2009. Tapaustutkimus viisivuotiaan lapsen vuorovaikutuksesta: kommunikaatio ja vuorovaikutus lapsella, jolla on sisäkorvaistute. Tampereen yliopisto: kasvatustieteiden laitos. Opinnäytetyö.

Frishberg, Nancy 1990. Interpreting: An Introduction. Interpreter's Skills. United States of America: Registry of Interpreters of the Deaf. 16-30.

Gile, Daniel 1997. Conference Interpreting as a Cognitive Management Problem. Teoksessa Pöchhacker & Shlesinger (toim.) The Interpreting Studies Reader. Canada: Routledge, 162-178.

Hirsjärvi, Sinikka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino. 208,217.

Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2011. HUMAK-opinto-opas 2010-2011. 95-96.

Humanistinen Ammattikorkeakoulu 2011. Opinnäytetyöopas. 6.

Hurme, Laura & Kervinen, Anne 2010. Pelkkä kääntäminen ei riitä – näkemyksiä laulujen tulkkauksesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu: Viittomakielen tulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö, 8.

Jero, Jussi & Kentala, Ema 2007. Lasten sisäkorvaistutteen. Lääketieteellinen aikakauslehti Duodecim 16/2007. Verkkolehdestä julkaistu artikkeli. Viitattu 15.11.2010. <http://www.duodecimlehti.fi>

Joos, Martin 1961. The Five Clocks. 1. painos. New York and London: Harcourt Brace Jonanovich.

Julkaisut ja materiaalit: Luukkaan evankeliumi DVD. Kirkkohallituksen Internet-sivut. Viitattu 6.4.2011. <http://www.evl.fi/julkaisumyynti>

Järvenpää, Jaana & Koskela, Anne 2000. Kohti tuntematonta päämäärää. Sisäkorvaimplanttileikkattujen lasten kommunikointikeinojen muuttuminen. Jyväskylän yliopisto: Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma, 4.

Kalela, Esa 2006. Keitä huonokuuloiset oikein ovat? - Lähtökohtia huonokuuloisten sosiaalisten identiteettien tutkimukselle. Kuulonhuoltoliitto: Otamedia Oy, 11, 75.

Kasvatustoimi. Helsingin ortodoksisen seurakunnan Internet-sivut. Viitattu 15.11.2010, <http://www.helsinginortodoksinenseurakunta.fi>

Kermit, P. 2009. 'Hearing' or 'Deaf'? Discussing epistemological and methodological issues related to the bioethical discourse on paediatric cochlear implantation. Teoksessa Kristiansen, K. Vehmas, S. & Shakespeare, T. (toim.) Arguing about disability. Philosophical perspectives. Julkaistu Scandinavian Journal of Disability Research -julkaisusarjassa, 1745-3011, 12. vuosikerta, 2. julkaisu, 91 – 107.

Kilpeläinen, Ilkka 1997. Tulkkaus ortodoksisen kirkon jumalanpalveluksissa: perustietoa tulkeille. Pohjois-Savon kansanopisto. Opinnäytetyö.

Kirkollinen sanasto: Ikoni. Suomen ortodoksisen kirkon www-sivut. Viitattu 16.11.2010. <http://www.ort.fi/fi/ortodoksisuus/sanasto/I.php>

Kirkollinen sanasto: Resitointi. Suomen ortodoksisen kirkon Internet-sivut. Viitattu 24.1.2011. <http://www.ort.fi/fi/ortodoksisuus/sanasto/R.php>

Kosunen, Marja 2006. Sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen kuntoutuksen tukeminen päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto: Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma, 11.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus: Viittomakieli. Viitattu 3.4.2011. <http://www.kotus.fi/?s=206>

Kuuloliitto ry. Sisäkorvaistute, 2009. Esite. Helsinki: Printcomm.

Laakso, Mikko & Salmi, Eeva 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Libris, 14, 32.

Laine, Jenni 2006. Tulkkauksen tutkimus viittomakielen tulkin työn kehittäjänä. Teoksessa Hytönen Niina & Rissanen Terhi (toim.) Käden käänteessä: viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 143-156.

Laine, Jenni 2003. Englanti-suomalainen viittomakieli-englanti-tulkkaus: Tulkilta edellytettävät taidot ja tulkkauksen kulku. Diakonia-ammattikorkeakoulu: Viittomakielen-tulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö, 21.

Laine, Markus, Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus, Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki University Press: Gaudeamus, 9.

Laurén, Sirpa 2006. Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa Hytönen Niina & Rissanen Terhi (toim.) Käden käänteessä: viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 202.

Leirinohjaajan eväsreppu 1. Ortodoksinen Nuorten Liitto. Viitattu 20.11.2010. http://www.onl.fi/media/Evasreppu/Leirinohjaajan_evasreppu_1.pdf

Liturgiset tekstit: Loppusiunaus. Ortodoksi.net -Internet-sivut. Viitattu 3.4.2011. <http://ortodoksi.net/index.php/Loppusiunaus>

Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Malm, Anja (toim.) 2000, Viittomakieliset Suomessa. Pieksämäki: Finnlectura. 16-18.

Metropoliitta Ambrosius, 1979. Ortodoksinen kirkko Suomessa. Lieto: Etelä-Suomen kustannus Oy. 339-342.

Ortodoksisia uutisia: Uskontunnustus viittomakielellä suomeksi. Suomen ortodoksisen kirkon Internet-sivut. Viitattu 3.4.2011.
http://www.ort.fi/fi/index.php?we_objectID=8888.

Pekanheimo, Eeva 2007. Englannin kielen opetustilanteiden tulkkaminen viittomakielisille opiskelijoille. Turun yliopisto: pro gradu -tutkielma, 39.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino Oy. 25.

Piispainkokouksen ohjeet kristinoppikoulusta. Ortodoksinen Nuorten Liitto. Viitattu 20.11.2010. <http://www.onl.fi/pages/evaesreppu/piispainkokouksen-ohjeet-kristinoppikoulusta.php>

Rissanen, Terhi 1985. Viittomakielen perusrakenne. Helsingin yliopisto: Yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 12. Helsinki: Yliopistopaino. 68-69.

Rissanen, Terhi 2006. Viittomakielen ikonisuudesta. Teoksessa Hytönen Niina & Rissanen Terhi (toim.) Käden käänteessä: viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 30-31.

Ross, Linda L. & Berkowitz, Marla C. Academic ASL: It Looks Like English, But It Isn't. Verkkojulkaisussa Academic Issues. Putting The Pieces Together. Proceedings of the Pepnet 2008 Conference. Viitattu 18.4.2011.
<http://www.pepnet.org/confpast/2008/pdf/7-2%20ross.pdf>

Roy, Cynthia B. 2000. Training Interpreters – Past, Present and Future. Discourse mapping: Developing Textual Coherence Skills on Interpreters. Teoksessa C. B. Roy (toim.) Innovative Practices for Teaching Sign Language Interpreters. Washington, DC: Gallaudet University Press. 10-11.

Savolainen, L. 2000. Viittoman rakenne. Teoksessa Malm, Anja (toim.) 2000, Viittomakieliset Suomessa. Pieksämäki: Finnlectura. 192.

Sisäkorvaistutteen käyttäjien SI-sivut. Viitattu 15.11.2010.
<http://www.sisakorvaistute.fi>

Stewart, D. A., Schein, J. D. & Cartwright, B. E. 1998. Sign Language Interpreting Exploring Its Art and Science. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

Stokoe, William C. 1960. Sign Language Structure : An Outline of the Visual Communication Systems of the American Deaf. New York: University of Buffalo.

Tiittanen, Essi 2008. Luukkaan evankeliumi avautuu viittoen. Seurakuntalehti (101) 3/2008, 4-6.

Tommola, Jorma 2006. Tulkkaus kognitiivisesta näkökulmasta. Teoksessa Hytönen Niina & Rissanen Terhi (toim.) Käden käänteessä: viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 130-134.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi, 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. 69-70, 81-82.

Viittomakielen tulkit. Suomen Viittomakielen Tulkit SVT ry:n Internet-sivut. Viitattu 8.3.2011. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/>

Viittomakielinen kirkkokäsikirjatyö. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinnon Internet-sivut. Viitattu 10.4.2011. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content2F60B8>

Vilkkä, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi, 40-45.

Julkaisemattomat lähteet:

Kontturi, Tarja 2011a. "Valo Valosta" - ortodoksisen uskontunnustuksen suomalaisen viittomakielen käännös. Humanistinen Ammattikorkeakoulu: Viittomakielen tulkin koulutusohjelma.

Kontturi, Tarja 2011b. Yksityinen viesti Humak Pro -oppilaitosjärjestelmän kautta opiskelijalle Titta Shemeikka. 1.4.2011.

Leirinjohtaja Haavisto, J. 2010. Ohjeistus leirin alussa. 15.6.2010, Läyliäinen: Kausniemen leirikeskus.

Nuoren vanhempi. Henkilökohtainen tiedonanto. 28.4.2010, Helsinki.

Tulkki A, 2010. Teemahaastattelun vastaukset. 5.9.2010 ja 7.12.2010. Email tit-ta.shemeikka@humak.edu.

Tulkki B, 2010. Teemahaastattelun vastaukset. 29.8.2010 ja 13.11.2010. Email tit-ta.shemeikka@humak.edu.

LIITTEET

Liite 1: 16.7.2010 suomalaisella viittomakielellä toteutettu nuoren haastattelu litteroituna

Haastattelija: Miten sun uskonnon opetus koulussa, miten se on järjestetty?

Nuori: - Mä käyn normaalisti uskonnotunnilla.

Haastattelija: Siis kaikki oppilaat olette samalla uskonnotunnilla?

Nuori: - Joo.

Haastattelija: Tiesitkö itse, että olet ortodoksi? Sanoiko joku, että sun pitäisi mennä eri tunnille?

Nuori: - Mm...Mä en muista, mut kun mä olin pieni, mulle sanottiin että mä olen ortodoksi. Se oli aika jännää.

Haastattelija: Olit ollut aikaisemmin ortodoksisella lastenleirillä pienenä. Oliko siellä muita, jotka osasivat viittoa vai olitko yksin?

Nuori: - Serkku.

Haastattelija: Ei muita?

Nuori: - Ei, serkku ja mä vaan.

H: No, mikä tällä kristinoppileirillä oli kivointa? Mistä tykkäsit?

N: - Pelit.

H: Entä tylsintä?

N: - No ne oppitunnit oli tylsiä.

H: Leirillä oli myös mukana kaksi viittomakielen tulkkia. Oliko se mielestäsi hyvä juttu?

N: - Joo, kyllä oli hyvä juttu.

H: Miksi se tuntui hyvältä jutulta?

N: - No koska jos tulkit ei olisi olleet leirillä, en olisi kuullut selvästi. Jos ihminen puhuu kaukana tai on paljon puhetta yhtäaikaan, en mä saa selvää.

H: Mm.

N: - Pienenä mä jouduin pyytelemään paljon anteeks kun en saa selvää ja kyselemään.

H: Oliko joitain asioita mitä tulkit olisivat voineet tehdä toisin? Oliko jotain huonoa?

N: - Ei.

H: Juttelitko leirin aikana leiriläisten kanssa?

N: - Vähän.

H: Olit tänä kesänä aiemmin myös viittomakielisellä rippileirillä. Millaisia eroavaisuuksia viitotulla leirillä ja kristinoppileirillä sinusta oli?

N: - No viittomakielisellä leirillä ei ollut mitään semmoista... Mmm... (naurua) Ortodoksileirillä käytiin enemmän kirkossa, ja sit oli saatto ja kellot ja ennen ruokaa luettiin ruokarukous. Mut viittomakielisellä leirillä ei tehty näin, eikä ollu kirkkoa, jonne ihmiset olis menneet. Siellä mentiin vaan suoraan syömään ja oppitunnille. Eikä tunteja ollut kuin pari. Ortodoksileirillä tunteja oli enemmän. Mut ne oli erilaisia.

H: Kristinoppileiri oli aika iso, ihmisiä oli yli 40. Oliko viittomakielinen leiri suurempi vai pienempi?

N: - Tää viitottu leiri oli pienempi.

H: Oliko siellä vaan kymmenen leiriläistä vai 20 vai 40?

N: - No siellä oli...mmm... (naurua) ääh.. joku kaksikymmentä... 23, kun taas ortodoksileirillä oli 36.

H: Oliko leirin työntekijät sinusta hyviä vai huonoja? esimerkiksi Jukka (leirin johtaja)?

N: Jukka oli hyvä.

H: Ja sitten oli... (naurua)

N: - Stiina... (naurua, näyttää Stiinalle leirin aikana keksityn viittoman)
En mä muista muita...

H: No, jäikö sulle jotain työntekijöistä mieleen? Oliko ne mukavia vai mitä?

N: - Mukavia.

H: Miltä tuntui olla kahdella erilaisella leirillä? Viitotulla leirillä kaikki osasi viittoa, mutta tuolla kripalla sä olit ainoa kuka viitto ja kaikki muut oli kuulevia. Miltä se tuntui?

N: - Mm...

H: Olisiko esimerkiksi pitänyt tiedottaa jotenkin ennen leiriä, että kripalle tulee myös viitto-makieltä käyttävä henkilö vai kuinka?

H: Esimerkiksi lähettää kirje kuuleville leiriläisille etukäteen tai esitellä vielä paremmin ekana päivänä? Mitä mieltä olet?

N: - Mmh.. (kohauttaa olkapäitään) En mä tiedä...

H: Tuntuiko susta silloin ekana päivänä, että ihmiset olis katsonut sua jotenkin eri tavalla tai hämmästellyt tulkkeja? Kuinka se tiedottaminen sun mielestäsi sujui?

N: - Ihan normaalisti, ei mitään.

H: Entä kumpi leiri, viittomakielinen leiri vai ortodoksileiri, kumpi oli parempi?

N: - No se ortodoksileiri oli hyvä.

H: Miksi?

N: - No se oli niinku... kevyempi. Viittomakielinen leiri oli raskas.

H: Ai?

N: - Joo, jos oli jotain urheilukilpailuja, en meinannu jaksaa. Ja oppitunnit oli raskaita seu-rata. Ja herätys oli kello.... kahdeksan! En mä jaksaa! Se tuntui niinku olisi käynyt koulussa... Mutta ortodoksileirillä, siellä oli kevyempää. Ei tarvinnu herätä kahdeksalta vaan puoli yhdeksältä, Oppitunnit oli jaettu ja sitten oli paljon sellaista vapaa-aikaa. Eikä siel ollut kilpailuja tai urheilua.

H: Leirikeskus oli minustakin mukava paikka, pääsi saunaan ja uimaan. Ja sitten oltiin ryhmissä. Oliko teillä viittomakielisellä leirilläkin sellaiset pienryhmät, joissa tehtiin asioita?

N: - Mm-hmm.. Siellä ei ollut pienryhmiä, vaan ihan ryhmiä ja kuka vaan voi mennä ryhmään, mutta piti keksiä ryhmälle nimi. Mä keksin nimen kehitysvammaiset (naurua)

Yks toinenkin leiriläinen oli keksinyt nimen kehitysvammaiset, mutta sitten oli kaksi ryhmää samannimisiä. Lopputulos oli, että meidän ryhmä oli sitten se vammaiset.

H: Joo, muistan myös kun olin itse jollain leirillä, meidän piti keksiä nimi ryhmälle. Mutta oli vain huonoja ehdotuksia.

N: - Mm-hm.

(Haastattelija etsii kysymystä)

H: Mm... Viitinkö mä sinusta selvästi siellä leirillä? Ymmärsitkö kun ohjeistin sen yhden leikin?

N: - Joo, oli selvää.

(Moottoripyörän kiihdytysääntä lähellä ikkunaa, nuori hämmentyy äänestä, mutta nauraa kun tajuaa, mistä ääni tulee)

H: Miltä susta tuntui siellä kirkossa, kun oli kaksi tulkkia? Toinen tulkkasi viittomakielelle ja toinen näytti kirjasta (tikutti) missä mennään?

H: Ja sitten oli paljon sormituksia, esimerkiksi ne nimet kun tulkki yritti aina sormittaa.. a-r-s-e-n-i k-o-n-e-v-i-t-s-a-l-a-i-n-e-n ... Mulle itselleni kuulevana ne nimet on menneet aina sekavana äänenä. Miltä se susta tuntui?

N: - Niin no, kyllä mä ne ymmärsin ja jos tuli vain eka kirjain, vaikka s ja sitten nimi, niin mä luin huulilta sen nimen.

H: Ja sitten oli varmaan helppo laulaa mukana, mä ainakin näin että lauloit. Leirin aikana sanoit, että ortodoksinen leiri on siksi hyvä, että opit siellä ortodoksisuudesta. Mitä mieles-täsi opit?

N: - Kaikkei ortodoksiin liittyvää.

H: Esimerkiksi mitä?

(Nuori kohauttaa olkapäitään)

H: Tuntuuko susta, että leirin jälkeen kävisit ehkä ortodoksisessa kirkossa?

N: - Nii, me käydää aina jouluaattona joulukirkossa, en mä tiedä.

H: Silloin kun olit lastenleirillä, niin siellä ei ollut muita kuin sä ja serkkusi viittovina.

N: - Joo, mä ja serkku vain.

H: Sulla ei ollut tulkkia leirillä?

N: - E-hei !

H: Kuinka sä sitten ymmärsit?

N: Serkku auttoi mua, selvensi jos mä en ymmärtänyt. Mä kuulin silloin huonosti kun mä olin pieni.

H: Onko sun serkku kuuro vai kuuleva?

N: - Kuuleva.

H: Onko sun perheessä tai teidän suvussa muita viittomakielisiä?

N: - Ei, mä vain.

H: Niin, eli lastenleirillä sulla ei ollut tulkkia ja vaan menit kuulevien joukossa. Nyt kripalla sulla oli kaksi tulkkia mukana kirkossa ja vapaa-ajalla. Miltä se tuntui että nyt on tulkki koko ajan mukana? Ymmärsitkö sä paremmin mitä tapahtui kun viitottiin?

N: - Joo, kun oli viittomakieltä se oli hyvä.

H: Et ole siis käyttänyt viittomakielen tulkkia aikaisemmin?

N: - En pienenä ole koskaan käyttänyt. Tämä leiri oli tosiaan ihan eka kerta mulle.

H: Miltä susta tuntui, kun käytit tulkkia, että muut suhtautui suhun leirillä?

N: - Ai mitä?

H: Että kuinka he suhtautuivat (sanan painotus), ottivat vastaan? Oliko he ystävällisiä vai välinpitämättömiä?

N: - Mm.. En mä tiedä.

H: Minusta itsestäni leiri oli mukava kokemus, mä en ole ollut koskaan leirillä jossa olisi tulkit mukana tai edes viittomakieltä. Mä olen tehnyt ohjaajantöitä pari vuotta jo. No ketkä oli sulle läheisimmät tällä leirillä?

N: - Mm...

H: Saa sanoa myös tulkit, jos haluat.

N: - No tulkit, ja sinä.

H: Oliko joitain tilanteita, missä tulkki ei ollut mukana? että se olisi tuntunut huonolta?

N: - Ai, saunassa?

H: Niin, tai jos on joku muu tilanne?

N: - No en mä tiedä miksi ois, mutta saunassa mun on pakko ottaa toi (implantti) pois enkä mä kuule sitten mitään. Kaikki muut siellä saunassa on kuulevia ja mä olen se kivikuuro, mut ei ole mitää muita juttuja. tai ei ole.. en mä tiedä.

H: No minusta tuntui pari kertaa kun yritin tulkata saunassa, että äh, olen ihan huono, ei tämä suju, mutta tuntuiko susta että ymmärsit silloin?

(Nuori nyökkää)

H: Leirillä oli myös vierailupäivä, ja silloin sun äiti kävi leirillä. Oliko sulla kertaakaan koti-ikävä leirin aikana?

N: - No ei paljon, mut ikävöin aina koiraa.

H: Kuten myös monet leiriläiset, joilla oli koira. Silloin kun oli leirillä se loppukoe, miltä se tuntui? Vastasitko kaikkiin kysymyksiin?

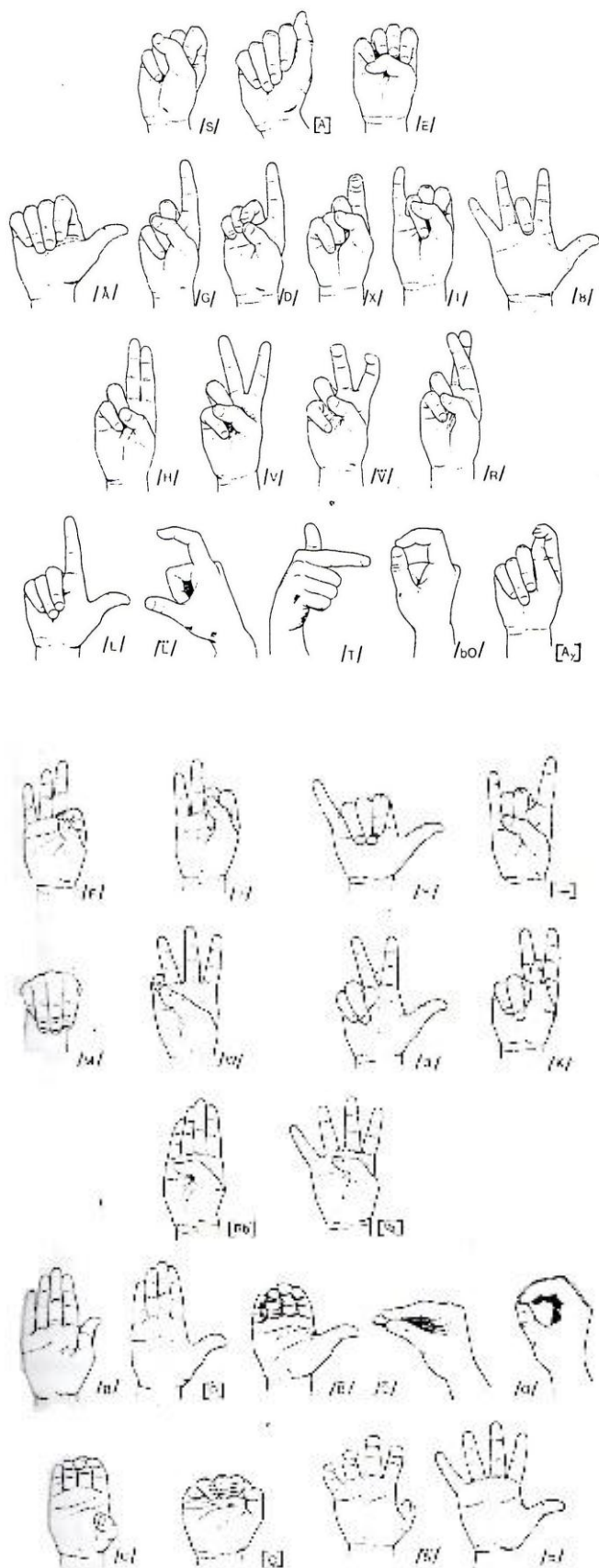
N: - En mä tiennyt kaikkiin vastauksia. Mut kun katsoin sitä paperia, ja piti tietää ketä leirillä on töissä ja nimet ja iät, niin en mä tiennyt yhtään (naurua)

Hmm.. laitoin mä siihen, että tulkit, isä Teemu, Jukka, Stiina mutta en mä niitä muita, en keksinyt.

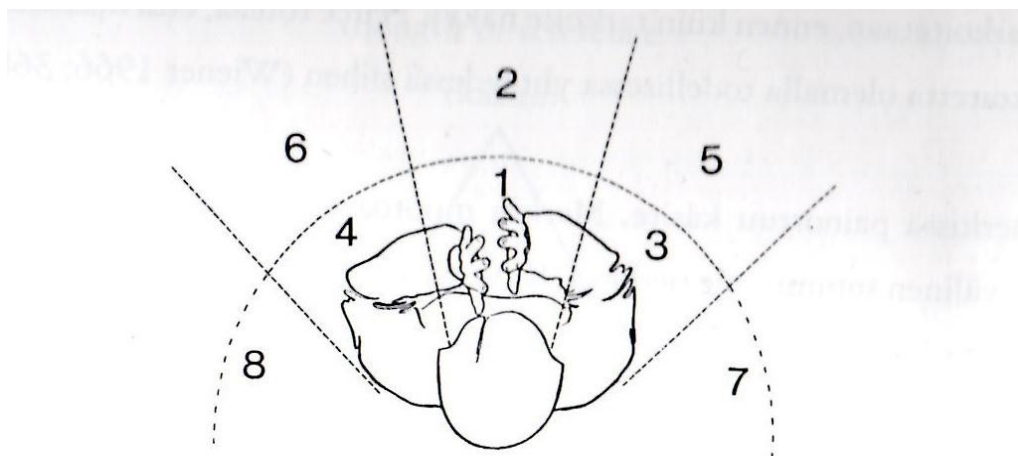
H: Olisiko sulla jotain ideoita, että leiriä voitaisiin kehittää?

N: - Ääh, en mä tiedä.

Liite 2: Viittomakielen käsimuotokartta (Rissanen 1985, 68-69)

Liite 3: Viittomakielen paikannus (Rissanen 1985, 68)

Liite 4: Kristinoppileirin esitietolomake

Esitietolomake

Nimi ja syntymäaika:

Allergiat / sairaudet, jotka leirihenkilökunnan on hyvä tietää:

Em. allergioiden ja / tai sairauksien hoito leirin aikana:

Leiriläisellä on rahaa mukanaan: _____ €

Leiriläisen matkapuhelinnumero:

Leiriläisen uimataito:

Saako leiriläistä kuvata leirin aikana:

Huoltaja tai muu henkilö, johon tarvittaessa saa yhteyden leirin aikana
(nimi ja puhelinnumero):

Muuta tietoa:

Huoltajan allekirjoitus:
